

*Nizaminin
hikmət
və
nəsihət-
ləri*

*Nizaminin
hikmət
və
nəsihət-
ləri*

Naxçıvan – 2013

Toplayanı və tərtib edəni

S.VƏHDƏT

MÜNDƏRİCAT

Bir neçə söz	3
Vətən, xalqa xidmət və xeyrxahlıq haqqında	6
Sülh, müharibə, ədalət və zülm haqqında	15
Dostluq və düşmənlik haqqında	23
Hünər, cəsarət və mərdanəlik haqqında	35
Çalışqanlıq və tənbellik haqqında.....	43
İdrak və cəhalət haqqında	58
Söz, şeir, sənət və söhbət haqqında	73
Şənlik və sərxoşluq haqqında	90
Eşq, vüsəl, hicran, düzlük və sədaqət haqqında	100
Gənclik, qocalıq və övlad tərbiyəsi haqqında	115
Səbr, qənaət, hər şeyin həddini bilmək və sirr saxlamaq haqqında	125
Səhhət və təbabət haqqında	140
Zəmanə və zalımlardan şikayət	147
Dövlət və ehdiyyac haqqında	167
Şah və şah sarayı haqqında	173

BİR NEÇƏ SÖZ

Dahi Nizami ölməz əsərlərində Azərbaycan xalqının atalar sözlərindən geniş istifadə etmiş və öz dərin zəkasının məhsulu olan bir çox beytləri isə sonralar atalar sözü məqamında işlənmişdir. Nizami bütün poemalarında istər müəllif sözlərində, istərsə qəhrəmanların dilindən verdiyi beytlərdə həyatın müxtəlif sahələrinə dair, öz dövrünün ictimai, siyasi, əxlaqi normalarına müvafiq çox dərin mənalı fikirlər irəli sürmüşdür ki, bu fikirlər dahi şairin dünyagörüşünü, onun fəlsəfi-didaktik təlimini, hikmət və nəsihətlərini açıb göstərir. Nizaminin aforizmləri, onun ağıl və idrak haqqında dediyi sözlər orta əsr qaranlıqları içərisindən sönməz günəş kimi dünyaya işıq salır.

Nizami demişdir:

İnsana arxadır onun kamalı,

Ağıldır hər kəsin dövləti, malı.

İnsan zəkası təbiət və cəmiyyətin inkişaf qanunlarına, həyatın sirli mənalara getdikcə daha çox yol açır.

Nizami öyrədir ki, yaradılışdan əsas məqsəd insandır, insanın işə bacarmadığı şey yoxdur.

Şairin bu sözlərindən qüvvət alaraq böyük cəsarətlə “Xəmsə” poemalarını biribirinin ardınca oxuyub Nizaminin hikmət gülüstanını bəzəyən əlvan çiçəklərdən öz çeşidlərinə görə bir neçə güldəstə düzəltmək fikrinə düşdüm. Budur, onları bir töhfə kimi oxuculara təqdim edirəm.

Əlbəttə, bu kitabı Nizami təliminin ancaq bir hissəsi kimi qiymətləndirmək lazımdır. Şübhəsiz, bu da öz məzmunu etibarilə həm gənclərimizin tərbiyəsi işində böyük əhəmiyyətə malikdir, həm də müxtəlif münasibətlərdə Nizami əsərlərinə isnad edən tədqiqatçılar üçün faydalıdır.

Kitabçada bir yerə toplanmış beyt və

parçaların hansı poemadan götürüldüyü şərti işarələrlə belə göstərilmişdir:

“Sirlər xəzinəsi” – S.

“Xosrov və Şirin” – X.

“Leyli və Məcnun” – L.

“Yeddi gözəl” – Y.

“İqbalnamə” – İ.

“Şərəfnamə” – Ş.

Poemalar azəri dilinə aşağıdakı şairlər tərəfindən tərcümə edilmişdir:

“Sirlər xəzinəsi” – S. Rüstəm

“Xosrov və Şirin” – Rəsul Rza.

“Leyli və Məcnun” – Səməd Vurğun.

“Yeddi gözəl” – Məmməd Rahim.

“İsgəndərnamə” (“İqbalnamə”) – Mikayıl Rzaquluzadə.

“İsgəndərnamə” (“Şərəfnamə”) – Abdulla Şaiq.

S.Vəhdət.

VƏTƏN, XALQA XİDMƏT VƏ XEYİRXAHLIQ HAQQINDA

Çalış ki, kirpiyin olsun almaz tək,
Ayıq ol, ölkənin keşiyini çək! (İ.)

Belə məsəl çəkmiş aqıl bir insan:

“Qurd girməz sürüyə
yatmasa çoban”.(İ.)

Yurduna düşmənin yolun
açma sən! (Ş.)

Xalqa rahatlıq istə, əzmə,
incitmə onu,

Utanmaqdan başqa şey deyil
bu işin sonu. (S.)

Xidmət etmək sayılır
kişilikdən nişana,
Xalqına xidmət etmək
bir şərəfdir insana. (S.)

Çalış öz xalqının işinə yara,
Geysin əməlindən dünya zərxara. (Y.)

Hünər ardınca qoş, xalqa hünər saç,
Qapılar bağlama, ər ol, qapı aç. (Y.)

Dərdə döz, incitmə heç də özgəni,
Ellər qəm çəkincə, dərd
alsın səni. (L)

Səadət kamalla yetişir başa,
Xalqa hörmət elə, ədəblə yaşa. (L)

Bacarsan hamının yükünü sən çək,
İnsana ən böyük şərəfdir əmək.
Sən də əldən düşüb yorulsan əgər.
Sənin də yükünü bütün el çəkər. (L.)

Öz qəbiləsinə asi olan şəxs
Onunla bir yerdə yaşaya bilməz. (L.)
Bulud tək damcıyla su al dənizdən,
Verəndə bol-bol ver əsirgəmədən. (İ.)

Xalq mənə versə də əziyyət, kədər,
Qıymaram incisin məndən
bir nəfər. (Ş.)

Hər şeyi özünçün əkmək nə yarar?
Dünyada hesabsız ruzi yeyən var!
Keçənlər zəhmətlə əkdii bağdan
Gələnlər meyvəni dərmiş hər zaman.
Köçənlər bir çox şey əkməşdir bizə,
Bizdə əkməliyik gənc nəslimizə.
Dünya bir tarladır, diqqətlə baxsaq,
Hamı bir-birinə cütçüdür ancaq. (Ş.)

Yaxşılıqla çatdırsa hər kəs
işini sona,
Yaxşı üz göstərəcək öz
yaxşılığı ona. (S.)

Yaxşılıq et, parlaşın
yaxşılığın gövhəri. (S.)

Yaxşıdır, yaxşılığın çox olsa
hər nə qədər,
Yaxşılıq et ki, sənə çox
yaxşılıq ediblər. (S.)

Sən ki, hüma quşusan,
şərəfli iş gör, əlbət,
Az ye, az danış, vermə bir
kimsəyə əziyyət. (S.)

Yaxşını həmdə pisi
görən təcrübəlilər
Pisi bəyənməmişlər anla ki,
zərrə qədər. (S.)

Bir adamda görərkən böyük
bir hünəri sən,
Həmən hünər azalar
get-gedə bəyənməsən.
Əgər bəyənməsən onu onda
iş başqalaşar,

O çeşmədən axan su iki qat
artıb daşar. (S.)

Əziyyət eyləsən, cəfa görərsən,
Mehribanlıq etsən,
səfa sürərsən. (X.)

Yaxşı adamların göz yum eybinə,
Yaxşı şey öyrətməz
yaman göz sənə. (X.)

Yamanlıq etməkdən uzaq ol, uzaq,
Pisliyin əvəzi pislik olacaq. (X.)

Bəla görəcəksən pislik etdinsə,
Əvəz verəcəkdir dünya hər kəsə. (X.)

Bəlli bir şeydir ki, pislik edənlər
Öz işindən özü çəkəcək zərər.

Eşitməmişsənmi bu məşhur sözü:
“Quyu qazan adam düşəcək özü”. (X.)

Bu kənddə hər kimin əgər ağılı var,
Yaxşılığı zərdən o yüksək tutar. (Y.)

Xoş ətilər saçmaq istəyən adam
Gül tək xoş xasiyyət
olmalı müdam. (Y.)

Adına yaxşılıq sikkəsini çal,
Böyük şöhrət qazan, göylərə ucal! (Y.)

Bilir bu hikməti hər arif kişi,
Pis nəticə verməz yaxşının işi. (Y.)

Boş təbili döyərək, hay-haray salma,
Heç kəsin səsinə biganə qalma. (L.)

Su kimi aləmə həyat ver, can ver,
Hər rəngə uyğunlaş, dərddə
dərman ver! (L.)

Yaşa ki, dünyaya işıq verəsən,
Torpağa göz dikmə ilan kimi sən. (L.)

Yaxşılıq etməsən əgər insana,
Böyüklük şərəfi verilməz sana. (L.)

Quyuya salsan da yaxşılığ, bil,
Yenə qayıdacaq, o itən deyil. (L.)

Gecəni gündüzü çox vermə bada
Yaxşı ad uğrunda çalış dünyada. (L.)

Bir xərabə görsən, qurmağa tələs,
Məsləhət belədir, əməyin itməz. (L.)
Heç kəsi kin ilə etmə yerindən. (L.)

Əgər istər isən haqdan inayət,
Pislik eyləməyi kökündən tərk et. (İ.)

Həmişə dünyada yaxşılıq axtar,
Yaxşı ad almaqda əbədiyyat var.
Yaxşı ad almışla yaxşı ol müdam,
Yoxsa, axır özün olarsan bədnam. (İ.)

Pis fikrə düşərsə yaxşı bir insan,
Özünə yamanlıq edən hər zaman. (İ.)

Biri pislik etmiş olarsa sənə,
Sən yaxşılıq etsən etsən bir özgəsinə -

Onu da, bunu da yad etmə əsla;
Dilini həmişə yamandan saxla. (İ.)

Bir kəsin dadına istəsən çatmaq,
O zaman ləngimə, tələs sən ancaq. (İ.)

Yaxşıqla pisdən qorumaq mümkün,
Dünyada yaxşıqlıq
hər şeyə üstün. (Ş.)

Öylə bir ixtiyar olsaydı məndə,
Qoymazdım bəndəyə möhtac
bir bəndə. (Ş.)

Ol doğru miyançı, düzəlsin hər iş,
Ortada “nə kabab yansın, nə də şiş!”. (Ş.)

Aqillər kam alır
yaxşıqlardan. (Ş.)

Özünə öluncə özün ol qonaq,
Ağac ol özündən doğur qol-budaq. (Ş.)

Qüvvətli olsan da

qəlbi yumşaq ol. (Ş.)

Bir şəxsin olmasa şəxsə imdadı,

Say vaxtı heç saya alınmaz adi. (Ş.)

Şüşəyə öncə sən vurma daş, kəsək,

Qırılsa çətindir

onu düzəltmək. (Ş.)

Əgər insansansa, insanlığı sev. (L.)

Xüdpəsənd olmayan təmiz bir insan,

Qorxmaz nə yaxşıdan,

nə də yamandan. (L.)

İnsanla yaşayan mərddir, kişidir,

Kimsəni sevməmək

namərd işidir. (Ş.)

Otlara yaraşar başını əymək,

İnsanın başıysa ucada gərək. (Ş.)

SÜLH, MÜHARİBƏ, ƏDALƏT VƏ ZÜLM HAQQINDA

Bərş zamanında döyüş başlayan
Heç ağıllı adam sayılmaz, inan! (X.)

Çox da acıqlanma, bərk savaşı olar,
Torpaq bərkidikcə
dönüb daşı olar. (X.)

Atəşi üfürsən alışıb yanar,
Suya bassan sönər, onu aşikar. (X.)

Haqq sözü eşitmək istəməyənlər,
Aqlını itirib öləcək hədəf. (İ.)

Nə üçün bir qarın çörəkçin yalnız,
Çəkişək, vuruşaq belə amansız?! (İ.)

Kin ilə, sülh ilə sınanmış cahan,
Sülhündən xeyr olmuş,
kinindən ziyan. (Ş.)

Qoyma qanla yusun şahlar dünyanı,
Qoy alovlanmasın
düşmənin qanı. (Ş.)

Döyüşdən yaxşıdır barışıq, şəfqət,
Biri dərd gətirir, biri səadət. (Ş.)

Madam ki, sülh ilə göyərər dilək,
Döyüşə at çapmaq daha nə gərək? (Ş.)

Düşmənlik silinsin,
dostluq var olsun! (Ş.)

Məsləhəti düşünmək
adil üçün nemətdir. (S.)

Zülm ilə bu dünyanı
almaq deyildir mümkün,
Ancaq ədalət ilə alarsan
hər bir mülkü.

Söylə, ədalətsiz iş sənə
nə fayda verər?
İnsafsız görülən iş ömrünü
bada verər.
Ədl əqli şad edən
muştuluqçudur, inan,
Ədlin gücü ölkəni abad edər.
hər zaman. (S.)

Bəllidir ki, zülm edən qərq olar
göz yaşına. (S.)

Vurub yıxmaqla deyil
ağıllılıq, unutma,

Gücünü ədalətdən heç zaman
uca tutma! (S.)

Zülm etsən, əziyyətdə görərsən
öz canını,
Tökərsən öz həyanı,
özgələrin qanını. (S.)

Kim ki, xalqı bir gecə ədli ilə
şad etdi,
O demək öz sabahkı evini
abad etdi. (S.)

Bir şah öz ölkəsini görmək
istəsə abad,
Etsin rəiyyətini gərək məsud
qəlbi şad. (S.)

Ədalət çırağıdır yolunda,
olma naşı,
Bu günündür sabahın
ən mehriban yoldaşı. (S.)

Hər zaman rəiyyətin diləyinə qulaq as,
Ürəkdən məzlumların
ürəyinə qulaq as. (S.)

Dünyanın işini yaxşı düşün sən,
Nə əksən, onu da sən biçəcəksən.
Yaxşı iş də görsən, pis iş də, inan,
Unutmaz onları bu qoca dövrən. (X.)

Dünyada zülm etmək qoçaqlıq deyil,
Rəiyyət bəsləmək
çox yaxşıdır, bil. (X.)

Hər kəs ki, zülm üçün qılıncı aldı,
Qan tökən şir kimi
pəncəsiz qaldı. (X.)

Hansı bir ölkədə alışsa çıraq
Hər bir qanacaqlı verər ona yağ. (X.)

Yatma, qoca kimi, bu yolda aman!
Zalımdan özünü qoru hər zaman. (Y.)

Zülmün toxumundan göyərməz
nəbat. (Y.)

Uğurlu şey deyil
zülm eyləmək, bil. (X.)

Taxtın payəsini o qədər yüksəlt,
Yıxıldığıın zaman
çəkmə əziyyət. (Y.)

Xəcalət çəkəni etməzlər zəlil,
Bu zülmkarlıqdır, ədalət deyil. (Y.)

Hər kəs zor göstərsə işində əgər,
İşinin nizamı pozulub gedər. (Y.)

Zülm edib hər bir kəs şur qaldırsa bil,
Göndərər məzara onu hər adil. (Y.)

Kim salsa dünyaya zülm bağı
Deməli bağlar öz əl-ayağını. (Y.)

Dünyada çox ləziz, şirin meyvələr
Pis gözə uğrasa torpağa düşər. (L.)

Adil ol, şad yaşa ömrünü bütün,
Olmasın əlində açılmaz düyün. (İ.)

Qarşına canavar çıxdığı zaman
Ya öldür, ya da tut,
heç vermə aman. (İ.)

Birilə köhnədən olarsa kinin,
Kökünü qazıma onun nəslinin.

Atayçın oğuldan alma intiqam,
Çalış dost olasan onunla müdam. (İ.)

Qardaşın qanını alma qardaşdan,
Tamam ayrı şeydir
çünkü südlə qan. (İ.)

Zatı pis olanı heç yüksəltmə sən,
Qurdu bəsləməkdən
ziyan çəkərsən. (İ.)
Həyasız adama qarşı sərt rəftar,
Yumşaq davranmaqdan
faydalı olar. (İ.)

Zülmü birdəfəlik eylə sən kənar,
Çünkü zülmkarlıq ömrü azaldar. (İ.)

Elə dünyapərəst olmayaq gərək
Ki, öz süfrəmizi qanla bəzəyək. (İ.)

Bir yerdə insafdan olmasa nişan,
Quruyar istidən, çürüyər sudan. (İ.)

Çəkinək zülmdən, sitəmi ataq,
Ədl ilə mümkündür
bundan qurtarmaq. (Ş.)

Zülmün ayininə birdən çək qələm,
Ki, xalqın qəlbindən
silinsin ələm. (Ş.)

Ədalət mülkündən kim üz çevirsə,
Ona aqıl deməz ağıllı kimsə. (Ş.)

Dünyanı namusla olur saxlamaq,
Onunla ucalır dövlət və bayraq. (Ş.)

Qan ilə islanmış zülmkar başdan,
Şübhə yox, yaxşıdır
başsız bir insan.(Ş.)

DOSTLUQ VƏ DÜŞMƏNLİK HAQQINDA

Kim yaxşı adamların
bəyənsə dostluğunu,
Bir gün görər onların
yararlı olduğunu. (S.)

Bərk ayaqda səmimi,
ürəyi təmiz yoldaş,
Nə ayağından çəkər,
nə səndən qaçırar baş. (S.)

Dostluq, “sən”, “mən” deməkdən
ibarət isə əgər,
O zaman düşmənçilik
min bir dünyayə dəgər. (S.)

Dost ona deyərlər ki, sirr saxlar,
pərdə tutar;

Düşmənsə ruzigar tək hər zaman
pərdə yırtar. (S.)

Tanıdığın dostlardan
hansını dansa könül,
O sənin dostun deyil,
qəddar düşməninidir bil!
Sənə düşmən olanı necə
tanısın bədən?

Vəfalı dostu hər an könüldən
soruş öyrən! (S.)

Həyatda doğru insan gərək
olar insana,

Layiq dostdan əl üzmə
əgər getsən hər yana.

İndi ki, bu dünyada
çalışırsan bir belə,
Səy edib bu həyatda
bir yoldaş gətir ələ. (S.)

Əqrəb düşmənçiliyi
betərdir əjdahadan,
Əjdaha aşkar vurar,
R əqrəb gizli hər zaman.
Kiçik düşmən ən böyük bir bələdir
bunu bil,
Böyük xətdir xəbər tutmayıb
olsan qafil;

Kiçik düşməyə belə
kinini bildir artıq,
Hər zaman əzilərsən
əgər olmasan ayıq. (S.)

Heç bir işdə olma yarsız,
yoldaşsız. (X.)

Dünyada çox iş var yoldaşdan aşar,
Yaman gündə çatır
dada yoldaşlar. (X.)

Dost qəlbi torpaqdır, ona əl vursan,
Əlin pak olacaq o zaman, inan. (X.)

Heç kimsəylə yola getmirsə bir kəs,
Ona bel bağlayıb
bir iş görülməz. (X.)

Kiçik sanma onu kim düşmənidir,
Nərdi xam adamdan
udmaq çətindir. (X.)

İçki məclisində dostun min olar
Birini tap olsun sənənlə qəmxar. (X.)

Bağlama qapını dostun üzünə. (X.)

Ağıllılar bilir, tək yesə hər kəs,
Təklikdə də ölər, dost – aşna görməz.

Çay suyu olsa da sən içmə yalqız,
Dəniz tək olarsan acı, qılıqsız. (X.)

İstəyirsən evin salamat qala,
Evə yad adamı buraxma əsla. (X.)

Heç oturub, durma pis dostla, çəkin
Şəninə əskiklik gətirər sənə. (X.)

O qəmlər ki, tutar könüldə qərar,
Dərd bilən dostlara söyləmək olar. (X.)

Dostların üzünə məclisi parlat,
Göz və könül gülsün,
xoş olsun həyat. (X.)

Paxıllıq eyləsə dostuna hər kəs,
Onun yoldaşlığı torpağa dəyməz. (X.)

Dosta yaxşı deyil
dost olsa bədnam. (X.)

Dəvə uzaq düşsə, ayrılsa qatar,
Bir siçan da olar ona cilovdar. (X.)

Namuslu yar olar, hər dərtədən hali
Tovusun yoldaşı, tovus olmalı. (X.)

Bazarın rəvacdır yaxşı işlərlə,
Kasadlıqda qoyma dostunu belə. (X.)

Öküz cüt olmasa kotanda əgər,
Tək öküzlə, söylə yeri kim sürər? (X.)

Düşmənindən qurtar,
tədbir tökərək. (X.)

Filləri qovmuşdur çeşmədən dovşan,
Kiçik görünməsin gözünə düşman. (X.)

Pisə yoldaş olma
gər pis deyilsən. (X.)

Qohumdan mehriban yadlar az deyil,
Həm vəfalı, sadıq,
həm də şirindil. (X.)

Hamının yoldaşı, gizli yarı var,
Dostu var, bir yaxın
havadarı var. (Y.)

Bir dost ki, dost ilə hey nifaq eylər,
O, demək düşmənlə ittifaq eylər. (Y.)

Yaxşı ad qazanmış gözəl dost ara,
Ondan yetişərsə ağ günə, vara.
Xoş ətirli bir dost yaxşıdır, inan,

Hərzə-hərzə durub danışanlardan.
Bir dostunda olsa eyibli əgər,
Yüzünün adına ləkə yetirər.
Ehtiyatsız bir quş düşərsə tora,
Başqa yüz quşu da sürüklər ora. (Y.)

Nə qır yaxşı dürrü, nə boş yerə saç,
Bədgövhər olanla yaxınlaşma, qaç.
Sanma bədgövhərin vardır vəfası,
Xətə işləməkdə olmaz xətası. (X.)

Özünü dost tutan lağlağılar var,
Onlar kənizlərdə qürur doğurar.
O dost ki, hər işi yalnız duzaqdır,
Bəzəkli-düzəkli bir mancanaqdır. (Y.)

Yaxşılar cilovu verməzlər pisə,
Satmazlar dostları yada, nakəsə. (Y.)

Yarı əhl olanının işi səhl olar.(Y.)

Qarışqa birliklə göstərib hünər,
Özündən çox böyük şeylər sürüyər.

Dostluqda hər kimlə səsleşə bilsən,
Onun pərdəsində nəğməni çal sən. (L.)

Çox gözəl olsa da eybi gizləmək,
Dost dostun eybini
örməsin gərək. (L.)

Dərinlik, sonsuzluq varsa dəryada,
Arxların suyundan
yaranmış oda. (L.)

Düşməni qanına qərq etmək olar,
Dostla vuruşmağın
mənasımı var? (L.)

Bir olsa yoldaşın, dostun əməli,
Daşdan su çıxardar onların əli.
Nifaq olan yerdə fəlakət də var,
Səadət günəşi birlikdən doğar. (L.)

Barmağın birini çalarsa ilan,
Barmaq kəsilməsə zəhərlənər can. (Z.)

Vəhşi ilə dost olsa insan dünyada,
Vəhşi adətincə ömür edər oda. (L.)
Vəhşi ilə dost olan,
vəhşi də olar. (L.)

İt sənə dost olar, bir sümük atsan,
Namərd qədir bilməz, olsan da qurban. (L.)

Tək uçan kəkliyi qızıl quş yeyər. (L.)

Dostluq, mehribanlıq göstərsən,
ey yar,
Gəlib qulun olar azad adamlar. (L.)

Hər kəsi sınaqdan keçirib düz bax,
Sınaqsız olmasın o sənə küstax.
Heç kəsin əhdinə bel bağlama gəl,
Onun iç üzünə atmayınca əl. (L.)

Dostluq iddiası edən bir ürək
Sözdən başqa çox şey
bildirə gərək. (İ.)

Bədgövər adamla aranı qatma,
Sən öz kimyanı küllərə atma. (İ.)

Əqilli adamla dostluq bağlasan
Bilik və mərifət
alarsan ondan. (İ.)

Ciddiyyət gözləmək yüngül adamdan,
Gövhər istəməkdir arpa satandan.
Cüyür, öküz, pələng – bütün heyvanlar
Öz həmcinsi ilə gəzər, dolanar. (İ.)

İnsan, dostu nəcins olarsa əgər,
Ondan yalnız hədsiz
pisliklər görər.

İki saf güzgünün üz-üzə qoysan,
Onlarda bir ləkə olmaz
heç zaman. (İ.)

Ən yaxın dostuna sirrini inan,
Zir-zibil çıxarmı heç təmiz sudan?
Günəş hər şeydən pak – saf olduğuna,

Dağ – dəniz sirrini qızmışdır ona.
Xoş olmaq istəsən, xoş dostlar tanı,
Xoşbəxt xoşbəxt edər çünki insanı. (İ.)

Dünyada xoşbəxtdir yalnız o kəsilər
Ki, öz çörəyini dostlarla yeyər. (İ.)

Döyüşdə, şənlikdə, harada olsan,
Heç zaman ayrılma yaxşı dostlardan.
Şadlıq və əyləncə bəzminə düşsən,
Nəşəli yoldaşlar tap özünə sən. (İ.)

Hərzə yoldaşlara salma
heç nəzər. (İ.)

Şirin danışan bir dostu
rast gəlsən,
Ondan başqa bir şey
tələb etməsən. (İ.)

Ey dostum, umuram, öz hikmətimlə
İşıq yol açasan məsləhətinlə. (Ş.)

Birlikdən yaranıb zəfər döyüşdə,
Dostların birliyi
gərək hər işdə. (Ş.)

Dost olan dostundan
geridə qalmaz!(Ş.)

Könül vermə, könül aldadanlara. (Ş.)

Mərhəmət umulmaz
düşməndən bir an.(Ş.)

HÜNƏR, CƏSARƏT VƏ MƏRDANƏLİK HAQQINDA

Hünərə göz yummaq
deyil bir hünər. (İ.)

Evdə bir arpası olmayan bir kəs
Yarım arpa qədər
minnət götürməz. (İ.)

Heç qorxma acizə zülm edənlərdən,
Yoxsa qul olarsan onlara, hökmən. (İ.)

Şir kimi ol, çəkinmə
bir mətbəx pişiyindən. (S.)

Balını yeyənlərə tikan batır,
kəskin ol!

Səni pambıq edənin,
dayanma yununu yol!(S.)

Sən könül qasidisən,
şeytan ardınca getmə!
Sən hünər aslanısan,
qapıda itlik etmə!(S.)

Yenilməz ürəklə çıx yola
göruncə xəzan,
Ürək qorxaq olanda
odlanıb alışar can. (S.)

Mətanətli dövlətə layiq ol
hər adam gerçək,
Yükün az – çoxluğundan
əsə qorxmasın gərək. (S.)

Könlündə lovğalığa deyil
hünərə ver yol,

Hər zaman, harda olsan
hünərin ovçusu ol. (S.)

Acizi tutmaqdan əl götürdü şir,
Şirlər aciz ovu etməzlər əsir. (X.)

Oğrunun əlində olsa yüz dəhrə,
Bir qışqırsan qorxub
yıxılar yerə. (X.)

İgidlikdən deyən qoçaq adamlar
Şir yıxıb sonradan
şir adı alar. (X.)

Özündən alçaqla çəkin qovğadan,
Yıxıb yıxılmaqdan incik olarsan.
Böyükə vuruşda insan ad alar,
Alçaqla vuruşan özü alçalar.
Nəhəng vuruşuna dəniz də azdır,
Xırda balıqların
yeri dayazdır. (X.)

Poladdan dağ olsa yenə də, inan,
Onu parça – parça dağıdar insan.(X.)

Hər bir dərdə qatlaş, möhkəm duraraq,
Gözlə ki, basmasın
yük səni ancaq. (X.)

Ovlamaqdan qalsa bir tülək tərən,
Min təpik yeyəcək
sərçədən hər an. (X.)

Fil keçsin üstündən tapdalayaraq,
Xəsis adamlara əl açma ancaq.

Mərd olmaq yaxşıdır dünyada hər an,
Mərdlik ilə çatar arzuya insan. (X.)

Aman istəyincə qurbağalardan,
Yaxşıdır balıq tək tez
qər q olasan. (X.)

Şir kimi hücum et, şirə rast gəlsən,
İt görən zamanda
gəl baş qoşma sən. (X.)

Saman tək oynasa küləkdə hər kəs,
Bir dağ olsa belə, samana dəyməz. (X.)

Ceyran çətin vaxtda

şir olar bəzən. (X.)

Zirək adam inan mələkdir, mələk,

Zirəklik gözəldir,

əcəbdir gerçək. (Y.)

İnsan yem dalınca qaçmasın gərək,

Quşdan ayıq olsun,

zirəkdən zirək. (Y.)

Çarpış dünya ilə şiri – nər kimi,

Yoxsa udar səni o, əjdər kimi. (Y.)

Hünərli dünyada təxtü tac alar,

Alçalmaz heç zaman,

başı ucalar. (Y.)

Mərdə layiq sifət deyildir, inan,

Ki, bal oğurlasın bal arısından.

Gərək cavan mərdi pul aldatmasın,

İşinə zərrəcə xələl qatmasın. (Y.)

Qanını çörəyinə yavanlıq elə,
Papağı dik saxla,
baş getsə belə. (L.)

Gül kimi yumşaqlyq göstərmə, gerçək,
Olma ikiüzlü, bənövşələr tək.
Ömrü başa vurur şir ürəklilər,
Öküz ürəklidə olmaz bir hünər. (L.)

Nəçinin alçaqlara boyun əyirsən?
Oyuncaq olursan namərdlərə sən?
Nə üçün boynuna min yük alırsan?
Zalımın zülmündən razı qalırsan?
Qəlbi yumşaqlyğı bir dəfə unut,
Çiynini dağ kimi ucalıqda tut!
Sən də süsən kimi ipəkdən olsan,
Sənin saf torpaq da yaralar, inan!
Zəllilik ürəyə ağırlar salar,
Zülmə dözlənlərin sonu olar xar.
Tikan tək çiynində tut yarağını,
O vaxt qucaqlarsan gül budağını.
İnsanı sarsıdar göz yaşı, nalə,
Ah çəkib, of diyən yetməz kəmalə!(L.)

Bağışla atını, sən get piyada,
Sillələr yesən də,
mərd ol dünyada. (L.)

Şir güclü olsa da tox bir canavar,
Ondan qoçaq olar
ovda çaqqallar. (L.)

İradəsiz olma, iradəsizlər,
Ayaqsız qurd kimi yerdə sürünər.
Tülkü canavarı edirsə məğbun,
Ondan iradəsi böyükdür bunun. (L.)

Düşmən silahlansa qarşında əgər,
Sən də qılınc vurub
qüvvəni göstər.
Lakin, silah töksə qarşında düşmən,
O miskin düşmənlə
gəl vuruşma sən. (L.)

Mərdə təmiz bir ad candan əfzəldir,
Ləkəli qalmaqdan ölüm gözəldir. (L.)

Aslanın böyrünə əl çəkmək üçün,
Üstün olmalıdır aslana gücün. (Ş.)

Bir aslan köpəkdən qorxarsa, bişəkk,
Ona şıllaq atar qoca bir eşşək. (Ş.)

Əlaltı olma bir əlaltı şəxsə! (Ş.)

Mən meydan əriyəm, səndə bir kişi,
Mərdliklə seçilir
hər mərdin işi. (Ş.)

Ovcumun içində olsa da, yenə,
Dikmərəm gözümü özgə mülkünə. (Ş.)

Gənc maral nə qədər olsa da cəsur,
Cilovu aslandan
çəkməsi xoşdur. (Ş.)

Həm hünər göstərmək, həm də mal üçün
Çalışmaq bir borcdur
istiqlal üçün! (Ş.)

ÇALIŞQANLIQ VƏ TƏNBƏLLİK HAQQINDA

Bir gün bar götürər ağac əkənlər,
Xəznə apararlar əmək çəkənlər.
Tənək ağlamasa vaxtında zar-zar,
Yetirməz axırda sevinclərlə bar. (Y.)

On naxış vursa da bir nəqqaş əgər.
Əsas bir cizgidən sanma əl çəkər.
Bir cizgi naxışdan çıxarsa kənar,
Başqa cizgilər də
bütün pozular. (Y.)

Hər kim toxum əksə şoranlıq çölə,
Bircə peşmançılıq gətirər ələ. (Y.)

O kəsə deyərəm daim bəxtiyar,
Səpdiyi toxumdan görsün elə bar

Ki, dünya durduqca
heç pozulmasın. (Y.)

Hər halda sən çalış, həyat əməkdir,
Cənnət kahıllığı nəyəgərəkdir?
Kim qayğı bəsləsə öz əməyinə,
Özgəyə pis baxsa, o pisdır yenə. (Y.)

Kimin ki, qəlbində vardır hümməti,
Onun da yaxşılıq olur neməti.
Çalış, ayağına tikan batsa da,
Tənə bəhanəsi olmasın yada,
Bu deməsin: ömrün yetibdir başa,
O gülməsin: başın
dəyibdir daşa. (Y.)

Ləl çox gec doğur, ömrü çox olur,
Lalə tez göyərir, tez də yox olur. (Y.)

Çox iti zəhinlər yatan oldular.
Axırda saxsı qab satan oldular. (Y.)

Zəhmətdən incimə, yeni mədən aç!
Bu dünya əhlinə sən xəznələr saç! (Y.)

Gərəkdir gec yatıb
erkən göz açmaq. (Y.)

Çalışan ruzunu
daşdan çıxardar. (Y.)

İnsan etsə əgər bir işə vərdis,
Çətin olsa belə, görülər bu iş. (Y.)

Hər işi bacarar
işlək bir insan. (Y.)

Əzəldən sevdiiyəm əməkdir, işdir,
Hər ağac bir bağdan
gətirilmişdir. (Y.)

Dünya zirəklərin karvan yoludur,
Düz və təmizlərin sadıq quludur. (Y.)

Tərpətməzsə onu bir insan əli,
Hərəkət eləməz cəhrə də bəlli. (X.)

Zəhmətlə açarsan bağlı tilsimi,
Açdın, xəznə çıxar,
aydın gün kimi. (X.)

Ağac çatlatmasa hər bir budağı
Heç bir bahar görməz
dünyanın bağı. (X.)

Cütcü saf tum atsa torpağa əgər,
Torpaqdan da əlbət
saf tum göyərər. (X.)

Dünyada diribaş qazanar ancaq. (X.)

Canın saf olduqca bu dünyada bil,
Vücut çətinlikdən yorulan deyil. (X.)

Hər uzanan ələ halva verilməz. (X.)

Ustanın əlinə keçənə qədər
Adətdir ki, hər iş
çətin görünər. (X.)

İşini boş tutmaz

heç zirək adam. (X.)

Ağac əkən zaman elə yerdə ək

Ki, yəqin biləsən o bar verəcək. (X.)

Halal ye tərən tək, halal ov ara,

Bənzəmə leş üstə qonan quşlara. (X.)

Sabaha çox da sən ümid bağlama,

İşi lap bu gecə düzəlt, saxlama. (X.)

İş çətinə düşsə, bil ki, o zaman

Hamıdan tez ölər matəm saxlayan. (X.)

Bu dərya yolunda vardır çox zəhər,

Əziyyət çəkənlər dürr əldə edər. (X.)

Bir şey verərlər sənə,

hər nə cür yazsan, inan,

Ancaq çox şey alarsan,

daha çoxlu çalışsan. (S.)

Sinənə taxmaq üçün
gövhər gətirsən ələ,
Ondan da yaxşısını çalış
gətir əmələ. (S.)

Oyuncaqla keçirsən ömrü, unutma bunu
Ki, sən əndazəsindən
çıxararsan oyunu. (S.)

Dünyada qafil olmaq ağıllılıqdan deyil,
Qafilikdir həyatda
dəliliyə bir dəlil. (S.)

Qafil olma, tez ol dur qələm al,
kağız al, yaz,
Yazmasanda eybi yox,
qələm götür yon bir az! (S.)

Əlinə, ürəyinə, zərər yox batsa tikan,
Tənbəlliyi burax, tut bir işdən,
ol çalışqan.

Yaxşı olar özünü işə öyrətsən bir az,

Onda inan ki,
əlin özgələrə uzanmaz. (S.)

Onuncün öyrətdim ki, əlimi bir sənətə,
Bir gün sənə əl açıb
düşməyim xəcalətə.
Mən bir kəsə deyiləm
xəzinədən ötrü möhtac,
Əlimin zəhmətiylə toxdur gözüm,
deyil ac. (S.)

Əgər istəsən könlün olsun
tük kimi yumşaq,
Bədəninə nəfə tək sərtliyə
öyrət ancaq. (S.)

Qaranlıq gecələrdə qatlan
zəhmət yükünə,

Zəhmətin çox olarsa,
çatarlar köməyinə.
Zəhmət əhlindən hər kim gəldi
bir yerə çatdı,

Zəhmət onunçün belə
bir məqamı yaratdı. (S.)

Zəhmətdən fəryad etmə,
olsun qoy səndə qərar,
Zəhmətin axırında rahatlıq var,
şadlıq var. (S.)

Canın mərtəbəsini, könülün dəyərini
Riyazətsiz tapmazsan,
bilməzsən heç yerini. (S.)

Qafil adam övladı
kor deyildirsə, gerçək,
Arıdan, qarışqadan ibrət
götürsün, gərək. (S.)

Rahatlığa göz dikib oturmaq
dinclik deyil,
O, bu azca ömürlə ələ gəlməz
düşün, bil. (S.)

Çalışmaq güzgüsünü
alıb qoy qabağına. (S.)

Özün öz qeydinə qal,
bax öz qaş- qabağına. (S.)

Hər işə girişərkən yaxşı giriş
hünər saç.
Kənara çıxmaq üçün sən mütləq
bir dəşik aç. (S.)

Oyan, yatdığın yetər,
durma gəl iş başına,
Qəbul etdiyin işdən bərk yapış,
ol aşına.

Nə keyflənib yatırsan?
Pusurlar səni yatma!
İşə bələd olanlar
belə etməz, unutma. (S.)

Qamışın hansı otdan
baxma göyərdiyinə,
Bax, gör onu şəkəri çıxardı
nə ağ günə. (S.)

Çox zaman can yandırır
çalış axıt inci tər,

Beləliklə taparsan
taca layiq bir gövhər. (S.)

Gəl iki-üç bədbəxtlə
oturub-durma hər an,
Xoşbəxt ol ruzigarda
özünə bir ad qazan. (S.)

Nə şəhvət, nə yuxu, nə də ki, yemək
Həyatın mənası olmasın gərək.
Yatmağı, yeməyi bu aləmdə sən,
Eşşək, öküzdə də görə bilərsən. (L.)

Mədəsi ac olan işsiz bir köpək
Boş-boş oturmaqla taparmı çörək?
Bu dünya səsiylə səsləşənindir,
Dövrənla düz gəlsən,
dövrən sənindir. (L.)

Günəşin ordusu boy versə əgər,
Xəlvəti çəkilər qaçaq kölgələr. (L.)

Əzəldən dünyanın bir qaydası var:

Bal tutan barmağı

arılar sancar. (L.)

Bir daş deyilsənsə, donub qalma sən,
Çolaq deyilsənsə

diribaş tərən! (L.)

Əlini vurmasa oda bir nəfər.
Odun istisini necə hiss edər? (L.)

Ömrün ixtiyarı öz əlindəykən,
İşini gör, qurtar

hamıdan erkən. (L.)

Boş-bikar oturma heç yerdə bir an,
Barı əl-qolunu oynat yalandan.
Heç yerdə qəflətdə gəl tutma qərar,
Hərdən bir bağırır

hay-küy də qopar. (L.)

Torpağa mərhəmət xeyirdir, inan,
Lütf etsən gül verər,

zülm etsən tikan. (L.)

Hər kəs sənətindən yapışsa əgər,
Dünyada nə əksə,
onu da biçər. (L.)

Xəzinə kəşf etmək istəsən əgər,
Hər bir çətinliyə tab et,
sinə gər! (İ.)

Dünya görmüş adam, yaxşı, ya yaman,
Şikayət eyləməz öz iqbalından. (İ.)

Bərk daşlar içində gizlənər gövhər,
Gövhər çətinliklə əldə edilir. (İ.)

İş bərkə düşəndə,
bədbin olma sən. (İ.)

Yoxsulluq üz versə sənə, heç zaman
Yalvarıb istəmə
kimsədən aman. (İ.)

İnsanı süst edən boş-boş yatmaqda
Nolaydı, gözünü açaydı insan. (İ.)

Dənizdən dürr tapar canından keçən,
Çıxaranın olar dağdakı mədən. (İ.)

O, qədər xəbərsiz yatma hər zaman
Ki, birdən sel gəlib
aşar başından. (İ.)

Bu nə tənbəllikdir, giriş tez işə,
Bikarlıq insanı sıxar həmişə.
Özgəyə qazdırma mədəndən gövhər,
Özün bir əl tərpad, dirisən əgər.
Əl-ayaq qulundur, işlətsən, yəqin,
Çıxmazlar heç zaman əmrindən sənin.
Minlərlə xidmətçin olsa da, hökmən,
Öz əl-ayağını sən qoyma
heç işdən. (İ.)

Nə çox əylənən ol, nə də çox yeyən,
Bunlardan süstləşər,
boşalar bədən. (İ.)

Sən, ki zövq alırsan yemək, yatmaqdan,
Nə deyim sənə, ey qulaqsız insan!

Nə sənətim sənin məlumun deyil,
Nə də darvazamda vurulan təbil. (Ş.)

Quruda, dənizdə kim çəksə zəhmət,
Balıqdan dürr alar,
öküzdən sərvət. (Ş.)

Çarə qapısını bağlı qoyma, gəl,
O fayda verərsə daha da gözəl. (Ş.)

Ancaq öz varınla ol coşqun ümman,
Götür öz faydanı
öz varlığından.(Ş.)

Həddən çox yeməyə etməsən adət,
Mədəni doldurmaq,
zəhmətdir, zəhmət. (Ş.)

İpək yetirməkdə iki cins qurd var,
Ziddir od-su kimi həmişə onlar.
Biri baramanı toxuyur bir-bir,
O biri karvanla ipək məhv edir,
Pətəkdə iki cür arı var müdam,

Necə pərvanəni tələf edər şam.
Biri yem daşıyır hey axşam-səhər,
O biri gizlincə o yemdən yeyər.
Bal verən arının bircəsi yəqin,
Yüzündən yaxşıdır
bal yeyənlərin. (İ.)

İDRAK VƏ CƏHALƏT HAQQINDA

Sən çalış yaxşıca öyrən dünyanı.
Bəşəri, bitkini, daşı heyvanı.
Qalacaq əbədi nə şey dünyada
Öyrən günlərini vermədən bada. (Y.)

Özündən hər kim ki, deyil xəbərdar.
Bir qapıdan girər,
birindən çıxar. (Y.)

Bilikli adamlar uzağı görər,
Cahillər zəhməti hədərdir, hədər. (Y.)

İnsana arxadır onun kamalı,
Ağıldır hər kəsin dövləti, malı.

Günəş hər tərəfə dolandıqca baş,
Ona üz döndərər gül yavaş-yavaş. (Y.)

Pis, yaxşı nəyin var demək malındır.
Lakin sənə vacib öz kamalındır. (Y.)

Yol gedərkən yola bax,
yaxşıca aç gözünü,
Yeriyərkən quyudan qoru hər an özünü,
Seldən qorxma bu evdən durma
bir deşik aç sən,
Bəlkə bir gün bu yolla
asan qaça biləsən. (S.)

Yerə baxma, ayağın qorxaq
olmasın bəlkə;
Geri baxma, qorxudar səni
saldığın kölgə. (S.)
Birdir, iki olsa haqq kimsə
onu dinləməz,
Bir bədəndə iki baş yaramaz,
birini kəs!

Bir qında iki qılınç
qərar tutub durarmı?
Məclisdə iki Cəmşid
bir taxta oturarmı? (S.)

Ürəyim günəş kimi
ışıqlansa büsbütün,
Bir ağ günə çıxarsan,
yadında saxla bir gün. (S.)

Əgər sən kamalınla
almasaydın şərəfət,
Kimsə çəkməzdi sənin adını,
bir həqiqət. (S.)

Ədəb öyrədən ağıl kiçiltmə özün kimi!
Bir düşün, qızıl quşu
eyləmə sərçə yemi. (S.)

Ağıl tutmuş, tutacaq daim
mənanı uca,
Onunçün nə fərqi var, istər gənc,
istər qoca. (S.)

Bəllidir baş kasası
ağla yurd olduğundan
O köhnə bir beyini qəbul etməz
heç zaman . (S.)

Bulaq keçidlərini
təmizləməsən bir az,
Torpağın gözlərindən bir damcı da
su çıxmaz. (S.)

Gəl ağlın qılıncını
çıxart qından yaxında,
Hər vaxtadək sən onu
saxlayacaqsan qında? (S.)

Qəm, qorxu gətirsə də
ağıllı düşmən cana,
Mərifətsiz bir dostdan
çox yaxşıdır insana. (S.)

Hər kimdəki vardırsa
ağıllılıq cövhəri,
O bacarar hər işi,
parlaq onun gövhəri, (S.)

İman əhlisən olma kibirli,
bir qulaq as,
Çalış incəlik göstər,
bir sözlə, olma qanmaz. (S.)

Bu dünyada nə görsən
təzədən və köhnədən,
Onu yaxşı-pisiyçin bir əndazə
ayır sən. (S.)

Daima çəkməlisən nazını böyüklərin,
Böyüyəsən, böyüklər yanında
olsun yerin. (S.)

Canavarın tülküdən itidirsə də diş,
Bilik ilə düzəlir
tülkünün bütün işi. (S.)

Çalış ki, çox get,
fəqət asta elə hərəkət
Dalarkən düşüncəyə çalış
dərindən fikir et! (S.)

Ağıllı adamla yaşa səlamət,
Nadanın dərmanı törədər illət. (X.)

Zəmanə torundan biliklə qurtar. (X.)

Çalış həqiqətlə özünü bil sən. (X.)

Ağlın olsun sənə hər işdə rəhbər,
Hər şeyi ondan sor, o deyən yetər . (X.)

Huşlu olsa insan bu yerdə əgər,
Ayağı nə palçıq, nə daşa dəyər. (X.)

Biliyə rəqib ol, dünyanı qazan. (X.)

Vaxtı boş keçirmə qələm al ələ,
Zəhmət çək dünyada bilik kəsb elə. (X.)

O şey ki, bizlərə lap aşikardır,
Ordada gizli bir xəzinə vardır. (L.)

Anlayıb, düşünək hər şeyi görək,
Hər sirri açmaqla
hünər göstərək. (L.)

Ucalmaq istəsən, bir kamala çat.
Kamala ehtiram göstərər həyat. (L.)

Öz adına layiq işlər gör ki sən
Axırda utanma xəcalətindən. (L.)

Hərçəndi sənətin çox rütbəsi var,
Həyata faydalı bir elmi axtar. (L.)

Bir elmi öyrənmək istədikdə sən
Çalış ki, hər şeyi kamil biləsən.
Kamil bir palançı olsa da insan,
Yaxşıdır yarımçıq
papaqçılıqdan. (L.)

Dəliyə bir zəncir
yaraşar yalnız. (L.)

Havalı yaşayan sərsəm bir insan.
Nə xeyrə, nə şərə yarayar, inan. (L.)

Qalxıb ucalsan da sonsuz göylərə,
Ağlı başında ol, düşün bir kərə. (L.)

Düşməni şad edib güldürərsə qəm,
Ağıllı dərd çəkib olarmı dilqəm? (L.)

Bağlı bir qıfılı açmaq itəsən,
Əvvəlcə sınaqdan keçir onu sən. (L.)

Düşəndə məhbəsə aqıl bir adam
Baxıb yol axtarar qaçmağa müdam. (L.)

İrəliyə addım atdığın zaman
Geri dönməyi də unutma bir an. (L.)

Dünyada məqamı bilməyən bir kəs
Pərdəli yolları düz gedə bilməz. (İ.)

Qüvvət elimdədir, başqa cür heç kəs
Heç kəsə üstünlük eyləyə bilməz!
Hər uca rütbədən biliniz, fəqət
Alimin rütbəsi ucadır, əlbət! (İ.)

Nalayıq danışan şəxslərə, əlbət,
Hər zaman sükutla müqabilə et! (İ.)

Əlbət ki, əqilli bir qulaq asan
Yaxşıdır həmişə
yüz şüursuzdan! (İ.)

Bir əfsun eşitsən bir əfsungərdən.
Ayıq ol, əfsuna düşməyəsən sən. (İ.)

Haqq sözü eşitmək istəməyənlər
Əqlini itirib öləcək hədəf. (İ.)

Əqilli adamla xoş rəftar etsən,
Sən öz hünərini tez göstərsən. (İ.)

Əlində yumuşalsa dəmir, bunu bil,
Tədbirlə yumuşalar, hiddətlə deyil.
Qəlbi də istəsən, bu sayaqda sən
Parladıb ayna tək edə bilərsən.
Dəmiri ayna tək parladan insan
Pası silməlidir öz vicdanından.
O qədər saf qəlbli, pak vicdanlı ol,
Mənəvi sirrləri edəsən qəbul.
Pis olan şəxslərə bir qara damğa,
Çalış öz qəlbini
saflaşdırmağa. (İ.)

Günəşə göz yumub yandırsan çıraq,
Külək söndürəcək onu, bil ancaq. (İ.)

Görünməz bir şeyi təsəvvür etsən,
Əlbət ki, hər zaman
yanılırsan sən. (İ.)

Əqilli adamdır dünyada o kəs:
Gözü görməyəni heç qəbul etməz. (İ.)

Bağlı bir qapıya açar axtarsan,
Ancaq alimlərdən axtar,
taparsan. (İ.)

Göndər qanacaqlı yanına qanan,
Alimin yanına alim hər zaman. (İ.)

Kimsənin getməmiş olduğu yolla
Çox yoldaş olsa da, getmə sən əsla.
Çox yaxın, ancaq ki, qorxulu yoldan
Qorxusuz uzaq yol yaxşıdır, inan. (İ.)

Aqıl ol, əl çəkmə xasiyyətindən,
Özgə xasiyyətə uyma qətiyyən. (İ.)

Alim tədbirilə məqsədə çatır. (İ.)

Yerlərdə, göylərdə qoyulan əsas
Ağıl ölçüsündən kənara çıxmaz,
Ölçüyə idraktır rəhbərlik edən,
Kənara çıxmaz bu həddən, ölçüdən. (Ş.)

Hər gecə biliyə qapı açmadan
Başımı yastığa qoymadım bir an. (Ş.)

Hər əqlə sığışan hünər, bilikdən
Bir mənə çıxarır
mənəni bilən. (Ş.)

Ayıqlıq nə böyük dövlətmiş, bilsən!
Əli boş olmamaq dünya nəqdindən.
Dünyada o şəxsın ucalar başı,
Çox sayıq davranar hər işə qarşı.
Şüurla ölçər bu həyat yolunu,
Oğrudan qoruyar öz var-yoxunu. (Ş.)

Ağılsız kəslərlə oturub duran,
Ağıldan, şüurdan
deməsin dastan. (Ş.)

Nəsihət eşitsə çarə arayan,
Dərdinə bir açar
tapar hər zaman. (Ş.)

Ağlın var, gül ilə olma həmnişin,
Çünki qalmasından
deyilsən əmin. (Ş.)

Hər işdə lazımdır ayıqlıq, diqqət,
Hər güzə, çeşmədən
çıxmaz səlamət. (Ş.)

Bir fikir doğunca geniş ağıla,
Hər yaxşı-yamana
bir ölçü saxla. (Ş.)

Saf, doğru olmayan sözə inanma,
Mətinsən, verdiyin sözünü danma. (İ.)

Yaramaz heç zaman ağıllı insan
Özündən güclüyə oxusun meydan. (Ş.)

Eşşəyin cəvahir olsa da yükü
Yenə də eşşəkdir, parıldar tükü. (Ş.)

Ayıbla, hünəri ayırmayanlar
Hünərlinin necə qədrini anlar. (Y.)

Günəşi palçıqla suvarmaq olmaz! (Y.)

Ömrünü əfsunla vermə sən bada,
Əfsunla yaşamaq olmaz dünyada! (İ.)

Torpaqdan yaranan hər qanmaz, alçaq,
İnsan sürətində heyvandır ancaq. (Y.)

SÖZ, ŞEİR, SƏNƏT VƏ SÖHBƏT HAQQINDA

Sözün qanadları var
quş kimi incə-incə,
Dünyada söz olmasa,
nəyə gərək düşüncə. (S.)

Söz bayraqdan daha çox
əldə eyləyən zəfər.
Qılıncdan daha artıq
qalxıb alar ölkələr. (S.)
Sordu: “Köhnə qızılı,
təzə sözmü yaxşıdır?”.

Söz sərrafı söylədi:
“Söz dünyanın naxışdır”. (S.)

Şeir ki, bu dünyada bərabərdir ürəyə.
Satılsamı heç onun abırlı
bir çörəyə? (S.)

Sözün balsa, gəl onu
ucuz satmaqdan əl çək,

Qoyma ki, söz balına qonsun
o murdar milçək. (S.)

Bunu hamı bilir ki,
doğru söz dürr olsa da,
Həqq acı olduğundan, acı olacaq o da.
Sən sözdə doğruluğa
əməl eyləsən əlbət,
Verər hər bir sözünə
o böyük Tanrı nüsrət. (S.)

Hər söz ki, mərifətə,
ədəbə yaddır heyhat,
Əlinlə çirkini poz,
onu saxlama cır at!
Hər bir söz ki, əlinlə şöhrət
tapmasa gerçək,

O söz mən belə olsam,
o sözə bir qələm çək. (S.)

Vaxtsız yola çıxsan, pularlar, inan,
Başını kəsərlər vaxtsız banlasan.
Gül kimi bir neçə dil aç da, amma,
Süsən kimi uzun bir söhbət açma.
Polad kimi bərkit qızıl sözü sən,
Salsın söz sikkəsi pulu qiymətdən.
Dəmirçilər kimi qılıncı yarat,
Sonra cilalandır, gün kimi parlat.
Düşüncəsiz bir söz kimə gərəkdir?
Kim belə sözləri dinləyəcəkdir?
Sözü mənzum demək asandır, asan,
Ancaq nəzm üstündə gərək durasan
Sözün çoxsa əgər çalış az olsun,
Yüz sözün yerində
bir kəlmə qalsın. (X.)

Az danışsan əgər, sözün sayılar,
Çox sözü dinləyən çox nöqsan tutar.
Səninçin çox demək bəlkə asandır,
“Çox oldu!” – desələr böyük nöqsandır.

Söz ruhdur, can üçün ruh
bir dərmandır.
Can tək əzizliyi bəlkə bundandır. (X.)

Doğru yazmağa var madam ki, imkan,
Neçin gəlməlidir ortaya yalan!
Sözün qiymətini saldı yalanlar,
Doğrunu danışan hörmətli olar: (X.)

Mənim xəzinəm var
“Məxzənül-əsrar”,
Boş zəhmət çəkməyin
nə mənası var. (X.)

Səqqa çox götürsə suyu çeşmədən,
Çeşmənin də suyu artacaq həmə. (X.)

Əvvəl dil, sonra söz; gözdən sonra nur,
Əvvəl üzüm olur, sonra mey olur. (X.)

Özgənin nırxını sındırsam əgər,
Mənim də nırxımı özgə puç edər. (X.)

Bilici deyənin etmədim təkrar,
Məlum deməkdən
kimə fayda var. (X.)

Belə söyləmişlər bilici kəslər,
Yaxşı-pis ölümdən sonra bilinər. (X.)

Öz işinə görə söz danış hər an,
Bafta sarıyarmı həsir toxuyan?
Bu ağıllı sözlər nadir gövhərdir,
“Həlilə - həlilə,
şəkər-şəkərdir!” (X.)

Hər söz düşüncə ilə deyilsin gərək,
Xərcləmədən əvvəl
qızılı bir çək. (X.)

Gövhəri gövhərlər qiymətdən salar,
İpəyi ipəklər hörmətdən salar. (X.)

Ağzında o qədər saxla ki, sözü
Yaxşı ad qazansın deyənin özü. (X.)

Düşmənin gözüylə sənətinə bax,
Onda yaxşı-pisi görərsən ancaq. (X.)

Hiyləli sözlərdən, əcəb nə çıxar?
Ürək bulandıran söhbətdə nə var? (X.)

Acı söz deyənlər təlx məcaz olar,
Gahda hər kəsin əjdahası var. (X.)

Mən sözü ölçməmiş deməyəm, əsla
Sən də söyləyəndə söylə qiyasla. (X.)

Yaxşı-yaman sözlər çox olsa da, bax,
Fərqi tük qədərdir arada ancaq. (X.)

Ağıllı adamın söylədikləri
Yer altına düşsə itməz dəyəri.
Söz deyən düşünüb söyləsə əgər,
Pis söz də söyləsə, yenə xoş gələr.
Hər sözə bir meyar, ölçü gərəkdir.
Haqqallıq yükünü
çəkən eşşəkdir. (X.)

Vaxtsız banlayanda xoruz görürsən,
Ayrıılır bir anda başı bədəndən. (X.)

Apardı çox dillər başı torpağa. (X.)

Dilcə şeirimizdə olsa da kəsir,
Mənaca böyükdür ondakı təsir. (Y.)

Yazdığımız sözlər nadir olsa da,
Yenə köhnələri salırıq yada. (Y.)

Sözdür həm təzə şey, həm də köhnə şey,
Sözdən bəhs edilir zaman-zaman hey.
Varlığın anası doğmamış, inan,
Sözdən gözəl övlad, şahiddir cahan.
Ruh kimi təmiz söz oldu gövhəri,
Hatif xəzinəsinin əzəldən bəri. (Y.)

İnsanın qalacaq sözü yadigar,
Yeldir yerdə qalan
başqa hər nə var. (Y.)

Yaxşı söz insanın batar başına,
Ağıl yazar onu ürək qaşına. (Y.)

Bir misrai dürdür, bir misrai zər,
Mənayla doludur bütün beytlər. (Y.)

Qarğım hünərimin əkin yerindən
Sünbülü qaldırıb Ütaridə cən. (Y.)

Nə qədər oxuyub öyrəndim, heyhat,
Yenə də qəlbimi görmədim rahat. (L.)

Sənətin ziddinə söz danışanlar
Əyri pərdə kimi yalnış çalarlar. (L.)

Əfsanə dəhlizi dar olsa əgər,
Sənətin sözü də yolda ləngiyər.
Gərək söz meydanı gen olsun müdam,
Atını dörd nala səyirtsin ilham. (L.)

Şadlıqdır, eyhamdır sözün arğacı,
Bunlarla düzəlir söz ehtiyacı.
Kədərlə, zəncirlə bağlansa dastan,
Sözlər çılpaq olar,
can sıxar, inan. (L.)

Hər şeyir şadlıqda gəlsə nəfəsə,
Beyt hadisəylə başlayar rəqsə. (L.)

Sözün də su kimi lətafəti var,
Hər sözü az demək daha xoş olar. (L.)

İnci tək sözlər seç, az danış az din,
Qoy az sözlərinlə dünya bəzənsin.
Az sözün inci tək mənası solmaz,
Çox sözün kərpic tək
qiyməti olmaz. (L.)

Pis sözü ağzına alınca insan,
Qarnında öldürsə yaxşıdır, inan.
Bu dünya dolanıb, döndükcə rüzgar,
Qoy səndən yaxşı söz
qalsın yadigar. (L.)

İnsanı dişləsə ağzın bir quduz,
Onun məlhəmi var, keçər qorxusuz.
Lakin dil yarası ürəkdən getməz,
Ona min məlhəm də bir əsər etməz. (L.)

Ayıblı sözlərin yazılmasından

Yaxşıdır, bir dəftər

ağ qalsa, inan. (L.)

Heç kəslə qaydasız danışma ki, sən,

Axırda utanıb üzr istəyəsen.

Kamanın boşa da, bərkə də əgər,

Ehtiyatsız çəksən bəla gətirər.

Boş olsa məlamət gətirər kaman,

Bərk olsa, xəcalət gətirər kaman. (L.)

Dilin bəlasıdır uzunçu olmaq,

Arıflər işidir sükuta dalmaq. (L.)

Dəlili qüvvətli olan bir sözü

Qanmaq istəməyən bədbəxtir özü! (İ.)

Daşlardan cəvahir çıxaran ancaq

Bilir ki, çətindir

gözəl söz tapmaq. (İ.)

Köməyi dəyməyən şirindil insan

Yaxşıdır acıdil əl tutanlardan.

Xoşdil olmalıdır mehribanlıq, bil,
Nə çıxar mehriban olsa acıdil!
Çalış ədəbli ol hər sözündə sən,
Ədəblə danışsan səni dinləyən.
Əqilli bir işdir yumşaq danışmaq,
Axmağın işidir kobudluq ancaq.
Söz gözəl olursa – olsun nə qədər,
Pis əda o sözü tamam məhv edər.
Sükut çox yaxşıdır pis danışmaqdan,
Sükutdan olmamış
heç kəs peşiman. (İ.)

Haqlı bir adamla qızğın bəhsə sən
Girişmiş olsa da,
tez kəsməlisən. (İ.)

Çəkin söz-söhbətdən sən alçaqlarla,
Onları özündən uzaqda saxla. (İ.)

Söz hər şeydən əvvəl dinləyən istər,
Alıcı olmazsa, tanınmaz gövhər. (İ.)

Nəğmə gözəl olar – olsa ahəngdar. (İ.)

Dünyada böyüklük tapmaq istərsən,
Al ələ qələmi, yaz böyüklərdən.
Dindirən olmasa danışma hədər,
Kəsəri yavaş vur sınmasın gövhər.
Sormadan kim sözə başlasa, bişəkk,
Sözünü küləyə sovurmuş, demək. (Ş.)

Söyləmək o zaman verər mənfəət,
Aləmə səs sala, qazana şöhrət.
Sözünə almasan layiq bir cavab,
Dəyərli sözləri eləmə xarab.
Boş-boş söyləməkdən saxla özünü,
Ağına qıl vur, yandır sözünü. (Ş.)

Ən ağır qiymətli mətəlarım var,
İstəyən olmazsa etmərəm aşkar. (Ş.)

Şeir dövlətindən əldə var kəsər,
O bəzən ağladar,
bəzən güldürər. (Ş.)

Eşq olsun, söz düzən böyük şairlər
Kiçik bir arpadan
yaradar gövhər. (Ş.)

Bakir söz tapınca yontulur ürək,
Hər kəsin işimi incə söz demək? (Ş.)

Xurma tək dəyməzsə, onu bil yəqin,
Açmaram üzünü söz gəlininin. (Ş.)

Dəyərsiz sözlərdən uzaq ol bir az!
Əyri pərdələrdə çalğı çalınmaz. (Ş.)

Keçmişlər deyəni eləmə təkrar,
İnciyə bax iki dəlik açmazlar.
Ancaq sözü sözə bağlamaq üçün,
Bəzən nə eybi var
təkrarda mümkün. (Ş.)

Ürəkdən doğan söz yatar ürəyə. (Ş.)

Hər tarix şeir ilə alsa yaraşıq,
Şübhəsiz, olacaq
bir az dolaşıq. (Ş.)

Qələmə gərəkdir öylə söz almaq,
Şüurdan, ağıldan olmasın uzaq.

Parlaq inci kimi düzülən sözlər,
Ağıla sığmazsa yalana bənzər.

Doğruya azacıq bənzəyən yalan,
Yaxşıdır yalana
bənzər doğrudan. (Ş.)

Sözlər padşahının bir məsəli var:
Nə gözəl söyləmiş:
“Axtaran tapar!”. (Ş.)

Nə qədər məsuddur, şən həyat quran,
Təməh süfrəsindən az bir şey uman,
Sevdiyi güşədə keçinir rahat,
Hünərlə çalışır, yaradır sənət. (Ş.)

Düşüncəsi, ağılı sağlam olan kəs,
Lüzumsuz sözləri söyləməz əbəs.
Qızıışanda dili səbr etsə bir az,
Tutduğu işindən peşiman olmaz.
Sürəkli alqışa tapsa da zəfər,
Susmaq söyləməkdən çox fayda verər.
Nə gözəl söyləmiş qoca bir ərən:

“Dil ətdən yaranmış, qılınc dəmirdən”.
Özünə, özgəyə olmaz mehriban,
Dilinə gələni söyləyən insan. (Ş.)

Hər söz öz yerində olur çox gözəl,
Çünki nar bar verməz vaxtından əvvəl.
Hər vaxtsız banlayan xoruzun gərək,
Durmadan başını bıçaqla kəsmək.
Dilini bağla ki, əldə qalsın baş,
Dil quru olarsa,
boğaz olmaz yaş. (Ş.)

Dilini dimaqda saxla daima,
Yersiz heç bir zaman nəfəs çıxarma.
Dil dimaq evində otursun gərək,
Bəxtiyar yaşasın,
gülsün hər dilək. (Ş.)

Öylə söz vardır ki, yaramaz demək,
Başqa bir dillə söyləmək gərək.
Sözü incə-incə söylərkən bir – bir,
Ondan hər eşində alar
bir təsir. (Ş.)

Deyilməz sözləri

danışma, burax! (Ş.)

Ölkədə tərک olsa sənət, sənətkar

Heyhat, bundan böyük fəlakətmi var?

Sənətkar əl çəkmiş öz sənətindən,

Başqa bir sənətə

yapışmış cəbrən. (Ş.)

Hər kəs sənətində olmasa azad,

Dünya bu gedişlə olurmu abad? (Ş.)

Sənətkar getməsə öz sənətinə,

Yaxşı iş görsə də suçludur yenə. (Ş.)

Məndən sənət alar hər bir sənətkar,

Əlinə dövlətdən verərəm açar. (Ş.)

Vücudu sağlamlar bunu bilməli,

Sənətdən gərək

boş qalmasın əli. (Ş.)

Hər sözün xüsusi bir ölçüsü var,

Ölçüsüz söylənən söz qulaq yırtar.

Bir söz ki, qaşlara düyüm vuracaq,
Gözəl söz olsa da söyləmə,
burax! (§.)

Xanəndə bəstəsiz şərqi söyləsə,
Söz ilə kamança gülər o səsə. (§.)

Ölçüsüz söyləmə, tökməyəsen tər. (§.)

Hər cavab vaxtında
verilsin gərək!. (§.)

Vəfasız kimsədən
umulsa kömək. (§.)

Ahəngsiz səs ilə inləyir cahan,
Qüsurlu pərdədir, suçsuzdur çalan.

Pərdəyə istəsən xoş ahəng vermək,
Həmahəng pərdəyə get elə kömək. (§.)

Doğruluq yolunu tutmayan sözlər
Ay qədər ucalsa qiymətdən düşər. (§.)

ŞƏNLİK VƏ SƏRXOŞLUQ HAQQINDA

Madam ki, dünyadan getməliyik biz,
Yaşayaq qayğısız,
qəmsiz, kədərsiz. (X.)

Nəşəsiz bir ürək nəyə gərəkdir? (X.)

Burax qəmi, qəmə dəyməz bu dünya. (X.)

Məyusluq insanı sardığı zaman
Uzaq düşər insan
xilas yolundan. (X.)

Palçıqdan yaranmış,
diltəng olma, gəl,
Ürəyi darlıqdan törənər əngəl.

Dünya üçün olsa diltəng bir insan,
Dünya ar eyləyər onun adından. (X.)

Qəlbini şad elə, tamahdan əl çək. (X.)

Ölüm yatağında olsa da bir şəxs
Umudunu əsla həyatdan üzmez. (X.)

Dünyanın işini şadlıqla keçir,
Alıb xəracını xərc eylə bir-bir. (X.)

Qəm yemə, gül, sevin, sağsan nə qədər,
Başından bir tükü
salmasın yellər. (X.)

Baharın var bu gün, ye meyvəsindən,
Hər gün novruz olmaz,
məgər bilmirsən? (X.)
Arif ol, qəm çəkmə, qəmdən et həzər,
Qum nəm çəkən kimi
qəm qəmi çəkər. (X.)

Şadlıqdan asudə aləm olarmı?

Rahatlıqdan gözəl
bir məclis varmı? (X.)

Şadlıqla gün keçir, fikirdən qurtar,
Çox qayğı çəkməyin
min bəlası var. (X.)

İti uçma yavaş uç,
dünyaya belə gəldin,
Tez getmə artıq, çünki
sən çox gec ələ gəldin. (S.)

Nə qədər bu torpaq, hava, od, su var,
Ol qəm aləmindən
hər zaman kənar. (Y.)

Dünya nemətini daim yada sal,
Ondan sağlığında mənəfətlər al. (Y.)

Bu kənddə hər kimin əgər ağı var,
Zərdən yaxşılığı o yüksək tutar. (Y.)

Şadlığı bir yaşat təbiətinlə,

Şad ol öz qismətin,
öz nemətinlə. (L.)

Daş-kəsək olsa da, keçdiyin bu yol,
Rəqsində oynayan fələk kimi ol! (L.)

Dərdlərdən, qəmlərdən azad bir ürək
Özgənin dərini hardan biləcək?
Toxun ac olandan nə xəbəri var?
Verdiyin çörəyi xırdaca doğrar! (L.)

Sən şadlan, kor olsun buna düşmənin,
Gəlsin məclisinə
dostların sənini. (L.)

Vəhşilər yanında nəğmələr demək,
Evdə qəm yeməkdən
xoş olsun gərək. (L.)

Bu gözəl dünyada varkən bir büsat,
Behiştə nə lazım əbədi həyat?!. (İ.)

Bəyənen bir şeyi görsə xoşnəzər,
Ona yeni şeylər əlavə edər.

Hər şeyi bəyənsə bədnəzər ancaq
Onu tələf edər qoymaz qala sağ. (İ.)

Özünü şad göstər, heç olma qəmgin,
Gizli dərdin olsa, zahirdə sevin. (İ.)

Asudəlikdəndir olmaq səlamət,
Bundan başqa nə var,
boş şeydir əlbət. (İ.)

Yükü yüngül olan xoşbəxtdir,
inan. (İ.)

Gözəl bir həyat qur, şən yaşa hər an,
Kimsəyə dəyməsin
səndən bir ziyan. (Ş.)

Nəyin var, şən-şən ye, sevin bu günə,
Qoyma bir dirhəmi,
dirhəm üstünə. (Ş.)

Bu anı xoş keçir, hər şeydən vaz keç,
Gələcək və keçmiş
çünki heçdir heç. (Ş.)

Ağalıq torpağa, girincədir şən,
Torpaqda seçilməz

kimsə kimsədən. (§)

Kədərə dəyməz bu dünya, şən keçin!
Kim deyə bu dünya tikildi qəmçin?
Şənlikçin yaranmış dünya, bunu bil!
O zillət, fəlakət, ocağı deyil! (§)

Ver şənlik meyni, can qurban ona!
İçək, həm də verək başqalarına.
Gün keçdi, sabah da gəlməmiş ələ,
Yalnız bu gecəni şən keçir hələ. (§)

Yalnız şənlik düşün, nuş edərkən mey,
Şərab məclisində yox başqa bir şey!
Özünü zillətdə tutmaq nə gərək!
İl boyu qəm,
kədər udmaq nə gərək! (§)

Əlində nə qədər var isə imkan,
Çalış ki, şən keçsin
hər nəfəs, hər an.
Qəlbimiz hər zaman şən olmalıdır,

Kin, tamah bədənə atəş nalıdır.
Ömrə sərmayədir aldığı nəfəs,
Kədərə tapşırmaq əbəsdir, əbəslər!
Şənlikdə səslənsin çıxan nəfəslər!
Şən nəfəs almasan,
Sərmayən gedər. (Ş)

Sərvətçin kar olma, dönmə sərt daşa!
Sərvətin olmasın,
ancaq sən yaşa. (Ş)

Ayağı zəncirli, əlində də cam,
Sərxoş bir nəfərdən əql ummaz adam. (X)

Sərxoşu çətindir qonaq eyləmək. (X)

Sərxoşluq, dəlilik
birgə pis olar. (X)

Hər kəsin başını qızdırsa şərab,
Anlamaz duzludur,
ya şitdir kabab. (X)

Bir sərxoş eyləsə yüz bikri qarət,
Ayılcaq unudar, böylədir adət.
Çox sərxoş qıfılı özü açar şad,
Ayılıb oğrudan eyləyər fəryad. (X)

Əbləhlər içərkən ola bixəbər,
Hüşyar olan meyi başqa cür içər. (Y)

Bəzən əyri görər keflinin gözü. (Y)
Dəliden, sərxoşdan
ağıl ummazlar. (L)

Çox içən adamlar bədxumar olar. (L)

Şərab halalsa da, mindirmə başa,
O haramzadədən uzaqda yaşa,
Meyi qaydasınca nuş edə bilsən,
Sən şərab içərsən
keflənər düşmən. (L)

Şərabı içmədən gözüm, məst olma!
İçsən də dönərək
bütperəst olma! (Ş)

Hər məkanda ki, şərab
halal sayılır tamam,
Ağlının düşmənliliyi onu elədi haram. (S)

Dünyaların qəmini silsə də
başdan çıxır,
Xacə! İçmə, aparar sənin ağlını axır.
Şərabı qoy daima duzlu ciyər yerinə,
Tökülmüş duzsuzların
O daim ciyərinə.

Şərab içmə, huşyar olmaq istəsən əgər,
Şərab içmək hər şeydən səni bixəbər edər.

Xəbərsiz adlanılır bir damla
şərab dadan,
Bixəbərlilik qələmi o adı pozar haman.
Batil xəyalatının durma
gözünə mil çək.
Ayağını zəncirlə, meyxanalardan əl çək! (S)

Söhbət eləməkdənsə sən tək
xanəxərabl,

Xoş olar mən günümü
keçirsəm bu şərabla. (S)

Camın əvvəlində şərab saf olur,
Sonuncu qədəhlər xılt ilə dolur. (X)

EŞQ, VÜSAL, HICRAN, DÜZLÜK VƏ SƏDAQƏT HAQQINDA

Eşqdir mehrabı uca göylərin,
Eşqsiz, ey dünya, nədir dəyərin? (X)

Eşqin qulu ol ki, doğru yol budur,
Ariflər yanında bil, eşq uludur.
Bu dünya eşqdir, qalan fırlıdaq,
Eşqdən başqa şey bütün oyuncaq.
Eşqsiz olsaydı xilqətin canı,
Dirilik sarmazdı böyük cahanı.
Eşqsiz bir adam bir neydir qırıq,
Yüz canı olsa da ölüdür artıq.
Sevgi hiylə bilməz o qurmaz duzaq,
Səni sevdasından buraxmaz ancaq.
Eşşək kimi yemək – içmək nə şeydir,

Bir pişik olsa da, məhəbbət yetir.
Pişiyin eşqinə tutulmaq, inan,
Yaxşıdır şir olub, yalnız qalmaqdan.
Əgər olmasaydı eşqin danəsi,
Gəlməzdi dünyadan dirilik səsi,
Eşq evindən gözəl bir məkan hanı?
Aşıqdən asudə yaşayan hanı?
Eşqin suzişindən gözəl şey nə var?
Onsuz nə gül gülər,
nə bulud ağlar. (X.)

Baxma ki, bu ürək can sultanıdır,
Eşqə könül ver ki, canlar canıdır. (X.)

Eşq düşsə daşın qəlbinə əgər,
Gövhər tək bir məşuq o əldə edər.
Maqnit olamasaydı eşqin əsiri,
Özünə çəkməzdi dəmir zənciri.
Kəhrəbanın eşqə düşməsə canı,
Öylə axtarmazdı quru samanı. (X)

İdrakı dinləsək, söyləyər o da:
Hər şey eşq üstündə durur dünyada.

Yaransaydı göylər eşqdən azad,
Düşün, olardımı yer üzü abad? (X)

Bir neçə gün hicran dağı ilə tək qal
Ayrılıqdan sonra xoş
olur vüsəl. (X)

Gözü yolda qalmaq yaman bələdir,
İnsanı min cürə möhnətə salır.
İşgəncəsiz olmaz heç qəm, doğrudur,
Gözü yolda qalmaq çox yaman olur.
Yollarda qalmasın kimsənin gözü.
Həsrət ölmür, qırır
saraldır üzü. (X)

Doğrudur intizar çəkmək yamandır,
Sonu vüsəl olsa, yenə asandır.
Nə qədər xoş olur cəfa çəkərək,
İntizardan sonra arzuya yetmək. (X)

Məhəbbətlə dolub, çağlarkən bahar,
Sevgisiz yaşayan xəta iş tutar. (X)

Sonralar verilən yüz mey camı bil,
İlk verilən qədər dəyərli deyil. (X)

Sevda əldə qılinc araya girsə,
Qaçmaq məsləhətdir, hər məğrur kəsə.
Eşq ilə hökumət uymaz heç zaman,
Bunlardan birini tutmalı insan. (X)

Yüz mülk olsa yarsız nə çıxar ondan. (X)

Arzu gec yetişsə xoşdur ey nigar,
Tez-tez içən adam
tez sərxoş olar. (X)

Biliyin yolunu ağıl göstərər,
Eşq üçün deyildir bir belə dəftər.
Eşqin meydanında aciz qalanlar.
Tez ağlın atına olurlar suvar. (X.)

Eşqdə səbr etmək xamlıqdan gəlir,
Hər eşqin binası səbirsizlikdir.
Səbr etmək uzaqdır eşqin yolundan,
Aşiq adlanarmı səbr edən insan? (X.)

Kimsə məhəbbətdən pislilik gözləməz,
Varsa da özünə götürməz heç kəs. (X.)

Ömrümüzün günü sayılır bir-bir,
Eşqsiz keçən gün ölüm deməkdir.
Eşqin yollarında əvvəl Fərhad ol,
Sonra ölümünçün
sevinib şad ol! (X.)

Kam ardınca olma çox da olma həvəskar,
Tapmayan zamanda olmayasan xar.
Bir şey tapan zaman az olsun nəfsin,
Onda qat-qat olar qələbən, yəqin. (X.)

Bir ürəkdə olmaz iki sevgili,
İki ürəklinin düz olmaz dili. (X.)

Hər eşqin bir cürə
fəryadı vardır. (X.)

İstidə lazımsa sərin bir külək,
Aşiq könüldə də dərd olsun gərək.
Eşqə könül verən ahu-zar eylər,

Naləsiz aşiqi eşq inkar eylər.
Eşq təkəbbürlə düşməndir hər an,
Eşqlə oynamaq yamandır, yaman. (X.)

Aşiqi süslədən bütün əməllər
Zirək məşuqənin əlindən gələr. (X.)

Kimin ki, dünyada bir məşuqu var,
O adam həqiqi bir aşiq olar. (X.)

Bir kəsək üstünə quşu qonmayan
Bir cananə uymaq əbəsdir, inan. (X.)

Gözəllər tünd olur fələk kimi bil,
Onlardakı tündlük təəccüb deyil. (X.)

Gözəlin zülmündən incimək olmaz,
Adətdir məşuqə etsin
gərək naz. (X.)

Bəxtiyardır sonda kamə irənlər. (X.)

Yaxşı olur güldən gülab alasan,
Gül solar geciksə o gülabtutan. (X.)

Aşıqın ələmlə qəlbi uyuşar. (X.)

Eşqinin ucundan can versəmdə mən,
Yaşa bu həyatda, xətər görmə sən. (X.)

Gəlini gül-çiçək bəzəyi örtməz,
O, gözdən itsədə
kөнүldən itməz. (X.)

Kimi ki, eşqdən nişanı yoxdur,
Demək ruhu yoxdur və canı yoxdur. (Y.)

Cananla nə zaman dursan üz-üzə,
Doğru cavab verin sorulan sözə. (Y.)

Səbrin eşq əhlinə yoxdur faydası. (Y.)

Könül əsirgəməz aşıq canandan. (Y.)
Əgər ki, aşıqın nəsibi ahdır,
Tövbə eşq əhlinə böyük günahdır.
Eşq tövbə ilə aşına deyil.
Tövbə eşq əhlinə heç rəva deyil.
Aşıq yar yolunda versin can gərək.
Qorxusu olmasın qılıncdan gərək. (Y.)

Bir xəlvət yer ola, bir də nazlı yar,
Söylə belə yerdə kimdə səbr olar? (Y.)

Birinci badənin yaman zəhmi var,
İlk dəfə yığılan çox bərk yığılar. (L.)

Aşıqın dərini üzündən tanı. (L.)

Məhəbbət daimi olmasa əgər,
Gəncliyin bir şəhvət oyununa dönər.
Məhəbbət odur ki, odu sönməsin,
İnsan yaşadıqca üzü dönməsin,
Həqiqi məhəbbət bir məhəbbətdir,
İlki də, sonu da əbədiyyətdir. (L.)

Eşqsiz bir ürək heçliyə varsın,
Onu qəm selləri yuyub aparsın. (L)

Demə məhəbbətə qılıncdan iti,
Ürəkdir yaradan bu məhəbbəti (L.)

Eşqin qılıncından qorxmaz ki heç kəs,
Aşıqın başından qılınc əskilməz,

Aşıq olan kimsə canından qorxmaz,
Canını sevən cahandan qorxmaz. (L.)

Bir baş verilməsə canana qurban,
Qılınca və təştə layıqdir, inan. (L.)

Məşuqə verdikcə aşiqə nəfəs,
Aşıqdə verməli ona bir əvəz. (L.)

Canana can vermək xoşdur əzəldən. (L.)

Quru bir çörəklə, şor bir halvadan,
Pisdir zorla gələn bir arvad inan. (L.)

Məhbbət fili də qoyar piyada,
Ona diz çökənlər mərddir dünyada. (L.)

Aşıqi axtarib gəzsə bir insan,
Onun yarını da qoy tapsın ondan. (L.)

Özün də aşıqsən, bilirsən ey yar,
Sevən ürəklərdə qısqanlıq olar. (L.)

Yar üstə bir milçək qonarsa əgər,
Həqiqi aşiqə qartal görünər. (L.)

Sevgi meydanında yalnız dayanmaq
Canan can vermək şərtəndir ancaq. (L.)

Qızıl gül ətrindən doysa bir nəfər,
Ona haram olur başqa ətirilər. (L.)

Əgər məhəbbətlə olmasa ismət,
O şəhvət hissidir, deyil məhəbbət!
Saf eşqin nurlu bir güzgüsü vardır,
Eşqin hesabından şəhvət kənardır.
Qərəzli bir sövdə yaşamaz, inan!
Eşq ilə qərəzi bir tutmaz insan.
Düz gəlməz eşq ilə qərəz, müxtəsər,
Qərəz olan yerdən eşq qalxıb gedər. (L.)

Bir eşq doğruluqda tutarsa qərar,
Dostun yaxşılığı birə on olar.
Sevgi bu kəmələ çatarsa bir an,
Yaxşı ad qazanar özünə insan. (L.)

Eşqin aləmində ox kimi süz sən,
Uzaq düşməyəsən o nişanədən. (L.)

Əgər qəm şərbəti olsa da zəhər,
Eşqin əlləriylə şirin içilər,
Baxma bu şərbətin acısı çoxdur.
Saqisi eşq isə qorxusu yoxdur.
Dözülməz olsa da bu qəm, bu zillət,
Xoşdur! Yaratmışsa onu məhəbbət. (L.)

Özün gənc olasan, əlində gözəl,
Mümkünmü çəkəsən məhəbbətdən əl? (İ.)

Bir könül məhəbbət eyləsə izhar,
Çox şeylə seçilər ondakı rəftar. (İ.)

İki qəlb bir olsa dağı parçalar,
Böyük bir kütləni edər tarümar. (Ş.)

Yüzü halva, üçün yandırar ocaq,
Halva şirin eylər bir ağzı ancaq. (Ş.)

Ədəb toxumu səpmək, vəfa əkməkdir ancaq,

Vəfanın da gərəkdir hörmətini saxlamaq.

Əkinçi də toxumu əziz tutar, bəsləyər,

Gələcəkdə götürsün deyə ondan bol bəhər. (S.)

Hər kəsin ki, yəqini düzlük,

doğruluq olsa,

Xoşbəxtliklə qurtarar hər işi, batmaz yasa. (S.)

Qədəmin doğruluqda möhkəm olsa doğrusu,

O zaman çıxararsan dənizdən toz, oddan su. (S.)

Vəfa əlini hər an at əhtin kəmərinə,

Çalış sındırma əhdi-əhdə vəfa yerinə. (S.)

Kişinin bədənini oddan, isti-soyuqdan,

Saxlayan şey doğruluq adlı geyimdir inan.

Düşərsən el içində nəzərdən əyri olsan,

Doğru olsan qüssədən, ələmdən qurtararsan.

Doğru çəkən tərəzi kimi olduğun zaman,

Qəlbindəki düzlüyü sən ona

tapşır haman. (S.)

Gül əyri olduğundan tikanı qucaqladı,
Qamış öz düzlüyündən qazandı şəkər adı. (S.)

Bu bir həqiqətdir ki, doğruluq etsə hər kəs,
Öz doğru işlərindən dünyada ziyan görməz. (S.)

Səy edib, doğru yol tap, olmaq üçün vəfa əhli,
Özünə tapınmasan olarsan səfa əhli.

Bir qəlbə torpaq ol ki, onda vəfa var gerçək,
İnsaf palçığından ol, ondadır bitki çiçək.

Ürəkdən öyrənilən hünəri başdan-başa,
Tikdilər qaytan kimi vəfa adlı qumaşa. (S.)

Dediyiçün sübhi-sadiq doğrunu
Dünyalar qızıla tutdurmuş onu. (X.)

Misə vurmaq qızıl nəyə gərəkdir,
Mis özünü yenə göstərəcəkdir. (X.)

Qəlbində doğruluq olan bir insan,
Cahan tutar onu, tutmaz bir cahan. (X.)

Zəfərin açarı baxın nə deyir,
Xəzinələr açarı-düz düşüncədir. (X.)

Heç bir vaxt meyl etmə ilqar pozmağa. (X.)

Doğruluq yaxşıdır, uymayın yada,
Bircə düzlükdəndir nicat dünyada.
Sağ qulaq düzlükdən eyləsə həzər,
Bir çox sol qulaqlar çəkəcək zərər. (Y.)

Vəfasız olmayan dost yaxşıdır, bil! (Y.)

Sönükdür hər zaman yalan xəyallar,
Yalnız həqiqətdə ölməz qüvvə var.
Həqiqət açarı əbədiyyətdir,
Onunla seçilir möcüzədən sehir. (Y.)

Düz olmasa işdə qurduğun təməl,
İnandığın adam işlər pis əməl. (Y.)

İlan düz getməsə yoluyla ilə əgər,
Özünə sarılıb dolaşıq düşər. (L.)

Əhdini sındıran yaxşı adlanmaz,
Sən əhdi qırmaqdan gəl saqın bir az. (L.)
Ədalət axtaran insanlara sən,

Doğru cavab göndər doğru dillərdən
İşində sadıq ol, sözündə möhkəm,
Kim aman istəsə, olsun xatircəm. (L.)

Xıltdan ayrılmağı öyrən gümüşdən,
Çalış gümüş kimi tər-təmiz ol sən. (İ.)

Pozsa öz rəyini rəyi xoş insan,
Öz abad mülkünü etməzmi viran? (Ş.)

Hava, həvəs suyunu içən bir qəlbi xəstə,
Söz yox ki, yığılar daim arxası üstə. (S.)

Arzu həvəsinə əməl edənin,
Yoxsuldur axırı olsa da zəngin. (Y.)

Nə qədər ki, dünyada alıb-verirsən nəfəs,
Sən düzlük qapısını döyməyə göstər həvəs. (S.)

GƏNCLİK, QOCALIQ VƏ ÖVLAD TƏRBIYƏSİ HAQQINDA

Həyat dünyasıdır hər şeydən üstün,
Cavanlıq günüdür ən qiymətli gün.
Dünyada həyatdan yaxşı şey nədir?
Gənclik günü ömrə

bir nümunədir. (X.)

İçki, yar, çiçəklik, cavanlıq dəmi,
Böylə gözəl həyat dağıdar qəmi. (X.)

Qocalıq, xəstəlik birləşsə ancaq,
Sönər, möhkəm olsa

nə qədər çıraq. (X.)

Nə qədər yağmayıb bağçalara qar,
Bağın, bağçanın da

min səfası var. (X.)

Ömrün yarısında mərd tapar kamal,
Ayın ortasında bədr olar hilal.
Qara tük ürəkdən hər dərdi silər,
Qaralar gözündə olmaz qəm kədər. (X.)

Meyvə kal olduqda böyüyər, artar,
Yetişən zamanda yerə düşər bar. (X.)

Meyvəli bağlarda saralan yarpaq,
Xəzan yellərindən gətirər soraq. (X.)

Gecəndir, gündüzündür
iki tükli qocalıq,
Öz cavanlıq çağında
ondan ibrət al, artıq. (S.)

Cavan hər nə etsə də
ayıb tutmazlar onu,
Min bir ayıb taparlar
qocalıqda insana. (S.)

Uzaqdan anlamazsan,
cavanlıq nə deməkdir,

Həyat yox, gəncliyi alınca xəzan,
Gənclik qalmayınca qalmasın cahan.
Gənclikdir insana gözəllik verən,
Gözəllik sönərsə
qəlb olurmu şən? (Ş.)

O gün ki, gəncliyin qüruru sönər,
İş görməz daha bu cəsarət, hünər. (Ş.)

Bağ, bağça gözəldir,
şəndir gülüstan,
Sərb ilə lələlər güldüyü zaman.
Öylə ki, bağlara boz xəzan girər,
Bülbül öz yerini qarğaya verər.
Bağbanlar qəlbini dərd, qəm yaxaraq,
Yaşıl qol-budaqdan tökülər yarpaq.
Bostanlar pozular reyhanlar qalmaz,
Bağın açarını soruşan olmaz. (Ş.)

Əllyə çatınca dəyişər əhval,
Dəyişər yaşayış,
dəyişər hər hal. (Ş.)

Otaq boş qalınca işıqlı şamdan,
Qalmaz pərvanədən daha bir nişan. (Ş.)

Şiddətli küləklər qopduğu zaman,
Düşər yarpağımız
bir-bir ağacdən. (Ş.)

Kişinin həmsalı ölən zamanda,
Həyat ümidindən
iz qalmaz onda. (Ş.)

Bədəndən çıxınca dəyərli cövhər,
Ona öz qadını arxa çevirər. (Ş.)

Gənclik hər ürəyi coşduran zaman
Qocanın susması deyilmiş nöqsan? (Ş.)

İstəyə gəncliklə
mümkündür çatmaq,
Qocalıq gəldimi,
axtar bir bucaq. (Ş.)

Yemə var-yoxunu, gec qalxacaqsan,

Yoxsulluq yamandır
qocalan zaman. (Ş.)

Bilənlər başçısı olsa da yenə,
Bu gənclər möhtacdır
qoca fikrinə. (Ş.)

Bilikdə birinci olsa cavanlar,
Qocalar fikrinə ehtiyacı var. (Ş.)

Sənə nə eyləsə övladın, inan,
Onu görəcəkdir öz övladından.
Oğlunun yaxşı-pis işiçün, dayan
Cəza vermə, o da alar oğlundan. (X.)

Əvvəl əyri bitən bir cavan budaq
Zənn etmə qocalsa
düzgün olacaq. (X.)

Mənimçün üstündə gül olan tikan,
Yaxşıdır meyvəsiz
sərb ağacından. (X.)

Uşağın cinsini dayəsi bilər. (X.)

Əyri bitsə əgər əvvəldən calaq,
Onu da düzəldər, düzəltmə ancaq. (X.)

Məsəldir deyərlər oddan kül olar. (X.)

Hər anadan olan övladdır mægər,
Hər gül meyvə verməz,
hər qamış şəkər. (X.)

Sən yaxşısan, o da pis olmayacaq,
Öz tumuna bənzər göyərən budaq. (X.)

Oğlun harındırsa, bundan zərər yox,
Zəmanə yumşaldar,
qəm eyləmə çox. (X.)

Anadan ayrılma bir quzu əgər,
Onun arxasınca canavar düşər. (X.)

Görərsə buluddan sədəf, səxavət,
Bulud da sədəfdən görər məhəbbət.

Bulud nə səpərsə göylərdən yerə,
Sədəf də onları çevirər dürrə. (Y.)

Ağac əkilməli münbit bir yerə,
Ta behişt barı tək meyvələr verə. (Y.)

Təlimdir düzəldən itləri sap tək,
Olmazmı cəhd etsə
bir insan mələk? (Y.)

Bulud ağlamasa, gülərmə çəmən? (Y.)

Hər kim istəsə ki, işləsin haram,
Haramzada olar yalnız o adam. (Y.)

Uşaqkən əslini sorsalar bir az,
Ağac bar verəndə cinsi sorulmaz!
Elə ki böyüdün, belədir qayda,
Atanın adından sənə nə fayda?
Sən, aslanlar kimi keç cəbhələrdən,
Ancaq hünərinin
balası ol sən! (L.)

İnsan bu dünyada daimi yaşar,
Yurdunda bir övlad qalsa yadigar. (L.)

Bir əkin yerini vursa quraqlıq,
Yağışın mənası qalarmı artıq? (L.)

Oğlunu bir rəngdə görmək istəsən,
Ürək tək bir ata-analı ol sən. (İ.)

Hər kəs yaxşı, yaman, nə qoysa əsər,
Bununla zatını bürüzə verər. (İ.)

Əsası çox möhkəm olmayan evin
Bütün dörd divarı tez uçar, yəqin. (İ.)

Əgər bir damcı su yoxsa quyuda,
İp uzun, ya qısa olsa nə fayda. (İ.)

Uşağı yolundan qaçıрмаq üçün
Üzü zənci kimi qaraltmaq nəçin? (Ş.)

Ağıllı övladla ata fəxr edər. (Ş.)

Dünyada ataya varmıdır, gerçək,
Ağıllı oğuldan başqa bir istək? (Ş.)

Oğlunun boynuna gəlsə paltarın,
Məhəbbət gözləmə gedəcək varın. (Ş.)

Hər bir şey təməldən
möhkəm qurulur,

Təməlsiz binalar çox tez də uçur. (Ş.)
Böyük bir ağaca mişar çəkməsən,
Zöhhak bunun üçün
düşdü təxtindən.(İ.)

Oğul, sözlərimə yaxşı qulaq as!
Ata nəsihəti faydasız olmaz. (L.)

**SƏBİR, QƏNAƏT, HƏR ŞEYİN HƏDDİNİ
BİLMƏK VƏ SİRR SAXLAMAQ
HAQQINDA**

Səbir edərək həmişə
arpa çörəyini kəs,
Aldadıcı buğdanı
yeməyə etmə həvəs. (S.)
Yüyürmə bu gördüyün sərabdır,
yalnız, sərab,
Udğun ki, bu duzlaqdır,
gətir susuzluğa tab. (S.)

Dünyadan əlimdə şey yoxsa əgər,
Qənaət ki, vardır, o bəsdir, yetər! (X.)

Qoy dünyada qalsın dünyalıq nemət,
Bir parça çörəyə eylə qənaət. (X.)

Səbir etməklə insan yetər kamına,
Yavaş-yavaş çatar dıllarına. (X.)

Ağıllı adamlar səbirsiz olmaz,
Keçi yüyürməklə heç ətə dolmaz. (X.)

Bu günkü bərkliyə dözsən gərək,
Kim bilir ki,
sabah nə göstərəcək! (X.)

Çətin axar sular üzü yuxarı,
Səbr etmək vaxtıdır,
tələsmə barı. (X.)

Qoy başımın altı olsun bir dəmir,
Qanlı zər kəməri könlüm istəmir.
Əlimi yandıran gümüşdən mənə
Qolumda mis qolbaq
yaxşıdır yenə. (X.)

Səbr etməklə kişi zindandan çıxar,
Səbr ilə açılar bağlı qapılar.

İş çətinləşəndə səbir açar bağı,
Gecə ardında var sübhün çırağı. (X.)

Ağlın var, hər şeydən çalış azad ol,
Nəyin var qane ol, onunla şad ol! (X.)

Çörəyin, suyun var, qane ol, otur!
Ən azad bir ölkə inan ki, odur! (X.)

Ciyər yırtansa da qəmin peykanı,
Bununçün yaranmış
səbrin qalxanı. (Y.)

Ovçu səbirsizlik göstərsə əgər,
Ox nişanəyə dəyməz, yan gedər. (Y.)

Hər kim qənaətlə əgər şad olar,
O hörmətli olar, sərazad olar. (Y.)

İnsanlardan başqa bütün canlılar
Qənaət evində tutmuşdur qərar. (L.)

Ümitsiz bir işdə səbr etsən əgər,
Bir ümid işığı parlama bilər.

Hər ümitsiz işdə bir çox ümid var,
Qaranlıq gecədən
ağ səhər doğar. (L.)

Sənin də səbrində qoy olsun qərar,
Gövhəri səbir ilə qazanmaq olar. (L.)

Bir arzuyla yaşa o puç olsa da,
Arzuyla şadlanar aqıl dünyada. (L.)

Yalan da, doğru da olsa hər dilək,
Bari, bir nəfəsə bəzəkdir, bəzək. (L.)

Səadət qapını açmasa bu gün.
Kəsmə ümidini ondan büsbütün. (L.)

Hər çəkilən dərdin
bir sonu da var. (L.)

Dünyada səbr elə hər şeydən əvvəl –
İradə mülkünün hakimi ol gəl. (L.)

İndiki dərdinin sonu xoş olar,
Bir gün ağlamağın
gülməyi də var. (L.)

Hər qorxu içində bir ümid də var
Ümid zamanında qorxu da olar. (L.)

Heç kəs ruzisini atlayıb keçməz,
Əndazəylə yeyər ruzini hər kəs. (İ.)

İş düyün düşərsə, bunu bil ki, sən
Səbr etmək yaxşıdır
boş əlləşməkdən.

Açılar bir zaman düyünlər bütün,
Ancaq ki, tədriclə açılar düyün.
Çox tez-tez düyünə düşər iş bəzən,
Görərsən açılar o düyün birdən. (İ.)

Bir şeyi tapmasan, çalış, səbr elə,
Özünə təsəlli ver ümid ilə. (İ.)

Hər bəndin açarı səbrdir inan!
Səbirli kimsələr olmaz
peşiman. (Ş.)

Darılma sənə üz verdikdə kədər,
Ondan da böyük bir
dərddən qıl həzər. (Ş.)

Hər bir yaradılmış,
 əzəldən bir qayda var:
Öz bədəninə görə tikərlər
 təzə paltar. (S.)

Qoyma adın səhər tək bir pərdə
yırtan olsun,
Qoy adın gecə kimi bir pərdə
tutan olsun. (S.)

Sirr söyləmə, verərlər
dağ kimi əks-səda,
Sus, biabır edərlər səni
bu gen dünyada. (S.)

Qırğı hey səy etsə də
olmaz bülbülə bənzər. (S.)

Sən imtahan etmədən dostunu,
yoldaşını,
Ona öz sirlərinin
gəl açma heç başını. (S.)

İndi ki, bildiyini
saxlaya bilmiyirsən,
Özgədən öz sirrini
saxlamağı umma sən. (S.)
Başını sevirsənsə dilli olma
heç zaman;
Sən ki, gündüz deyilsən, olma
belə sirr açan.
Elə ol bənövşə tək
iyini sezməsinlər,
Coşub dilinə görə başını
üzməsinlər.
Bəxtəvərdir o kəs ki,
dili deyildir iti;
Dili sallaq görərlər
ancaq qudurmuş iti.
Dilin damaq altında
qalması məsləhətdir,
Qılınca qında qalmaq
bir bəzəkdir, ziynətdir,
Canların rahatlığı bu
nəsihətdəndir bil,

Başlarınsa bəlası yalnız dildir,
yalnız dil. (S.)
Dodağında şəkər də olsa açma,
ol huşyar.
Hər divarın dalında
bir eşidən qulaq var.
Pisi eşitmə, indi
kar olmaq zamanıdır,
Kiri, çirkin danışma,
susmağın dövranıdır. (S.)
Çalış sular kimi, yu əgər
hər nə eşitsən,
Güzgü tək gördüyünü
heç kimə söyləmə sən.
Qeyrətlilər gecələr
gördüklərini əkər
Gözəl olur gündüzlər
heç kimə deməsələr. (S.)
Əgər sən bu pərdədə
görmüsən ədəb, ibrət,
Gecələr gördüyünü
gündüzlər saxla xəlbət. (S.)

İldırım sürətilə
öyrənən ərլər
Hər nə görsələr əgər ondan
keçib gedərlər.
Başını ərşdən uca
qaldıran adam, ancaq
Sirlər meydanından təkcə
sirr aparacaq. (S.)
Könüldən, könül ağzı söz aç
bilər yalnız;
Bu mərtəbəni heç vaxt tapa bilməz
bir ağız. (S.)
Danışmamaq ən yaxşı fəsaһətdir,
müxtəsər
Hər kim ahəstə getsə demək
o iti gedər.
Ürəyin aydınlığı xeyir
verər o kəsə
Ki, özü heç danışmaz
qulaq asar hər səsə.
Ürəyin lüğəti ki,
qəlbədir, könüldədir,

Onun tərcüməsi də
ürəkdəki dildədir. (S.)
Susuzluq yatıran sərin su xoşdur,
Artıq içilərsə faydasız olur.
Bir dirilik suyu olsa da bu su,
Başdan aşısa əgər,
vardır qorxusu. (X.)

Duzla ağarsa da xörəyin üzü,
Qaydasında gərək tökəsən duzu. (X.)

Dövrənindən çıxma heç yüksəklərə,
Uzat ayağını yorğana görə.
Ləpəni atma sən çölə dəniz tək,
Çalışma uçmağa özündən yüksək. (X.)

Hər rast gələn suyu içmək yaramaz,
Hər şeyə bir paltar
biçmək yaramaz. (X.)

Hər gələn xörəyi tez yemək olmaz,
Hər əldən gələnı eyləmək olmaz. (X.)

Bir inci saflığı varsa da suda,
Artıq içiləndə dərd verir su da. (L.)

Bir də ayağını öz yorğanından
Artıq uzadanlar bədbəxtidir, inan.
Bir quş ki, həddindən artıq ucalar,
Özünü fəlakət yoluna salar. (L.)

Silaha sarılsa bir zahid axmaq,
Onun qazandığı sillə olacaq.
Aslanla döyüşə çıxsə tülkülər,
Bilinər kimdədir
qılıncla hünər. (L.)

Yersiz bir gülüşün nə mənası var?
Yerində ağlamaq daha xoş olar. (L.)

Baş vaxtından əvvəl ucalsa əgər,
Özü təpəsinə sillə endirər. (L.)

Çəkdi o sərkərdə yaxşı bir məsəl;
Saxla öz işinin ölçüsünü gəl. (L.)

İş doqquz addımla atılsa sən bil,
On addım atmağın məsləhət deyil. (L.)

Nə o qədər ver ki,
sərxoş olsunlar.
Nə də elə et ki, ac qalsın onlar. (İ.)

İşini ölçüyə uydur hər zaman,
Ortadır faydalı, az,
çox olmaqdan. (Ş.)

Dağıtma əlində var isə sərvət,
Bihudə yeməkdən çəkərsən zəhmət.
Xərclərkən ölçüdən gəl götürmə əl,
Nə artıq, nə əskik,
ortadır gözəl. (Ş.)

Bir şey qaydasından çıxarsa kənar,
Ondan üz döndərər əlbət ki,
ruzgar. (İ.)

Dənizə min çay axar,
o yenə sakit durar,

Arxa bir sel gələndə
çalxanıb ləngər vurar. (S.)

Çörək istəməkdənsə
dilənilb özgülərdən,

İnsanın eşşəyi tək otlasan
yaxşıdır sən. (S.)

Yüngül adam! Qarnına
su, çörək doldur hey sən,
Bil ki, o zaman yenə
ağır gəlməyəcəksən.
Çox yaşasaydı əgər, çox yeməklə
bir adam,
Çox yeyən çox yaşardı,
köçüb getməzdir nakam. (S.)

Bütlərin qabağında xaç tək
əyməz belini,

Xətiblər tək şəmşirlə
çox oynatma əlini. (S.)

Təmkinli oturmağı etdiyiçin
dağ peşə,
Mötəbərdir yerində
varlığıyla həmişə. (S.)

İşə kömək etsə təmkinlik, əgər,
Sonunda daima işlər düzələr. (L.)

Ən yaxşı dostuna sirr verən zaman
Zənn elə, qarşında durmuşdur düşman.
Deyilməyən sözü demə əğyara,
Deyil tək əğyara, hətta dostlara.
Sirrini bilməsin evdə divarlar,
Divar dalında da çünki qulaq var.
Gizləyə bilməsən sirri qohumdan,
Onu qəlbinə də buraxma bir an.
Deyilməyən sirri gətirmə dilə,
Onun barəsində düşünmə belə.
Elə pərdə saxla bu məclisdə sən,
Dərğa qılincına
rast gəlməyəsən. (X.)

Yoldaşın ağıllı, ya axmaq olsa,
Ona qıfilsız şey tapşıрма əsla. (X.)

Qayğısız bir könül
sirr anlayarmı?
Həmahəng olmayan sazlar uyarmı? (X.)

Sirri yavaş deyən ağıllı insan
Örtülü danışar o asimandan. (X.)

Örtülü adamdan sirrini saxla,
Onlardan məsləhət eşitmə əsla. (İ.)

Hər gecənin axırı çıxar
parlaq səhərə. (S.)

Adam yaşadıqca arzu çoxalar. (Y.)

Ürəkdə arzun var, çatarsan əlbət.
Qoyma ki, qarışsın işə xəyanət. (Y.)

Biçəndə tələsmə, əkəndə tələs! (X.)

Yeməkdən yaxşıdır ümid eyləmək. (İ.)

Sürətlə yol getmək nəticə verməz,
Yorular sürətlə yol getsə
hər kəs. (X.)

SƏHHƏT VƏ TƏBABƏT HAQQINDA

Məcaz itirərsə yolunu əgər,
Səlamətlik ələ çox çətin düşər.
İştahla olduqca yemək-içməyin,
Dodağında gülüş olacaq şirin. (X.)

Az yeməkdən kimsə qızdırmaz, ancaq
Çox yeməkdən gündə yüzü ölür, bax.
Haramdır ələfi tarac etmək,
Bədəni dərmana möhtac etmək.
Çörək gül-şəkər tək yeyilsə əgər,
Nə gərək vücuda gül-şəkər. (X.)

Xurmanı az ye ki, tikan olmasın,
Gəlib yaxşı xörək
yaman olmasın. (X.)

Lazım olanı ye, öz qədərində. (X.)

Bədən sağlam olsa, saf olar söz də,
Süst adam süst olar, bədəndə, sözdə.
Həkim xəstələrə eyləyər əlac,
Xəstələnsə olar özgəyə möhtac. (X.)

Az yemək, çox yemək ziyan gətirər. (X.)

Çox yemək, az yemək yaxşı şey deyil,
Etidalı gözlə, hər qaydanı bil. (X.)

Demə azarlamaz bədəni sağlam,
Zənn etmə ki, ölər hər xəstə adam. (X.)

Can vermədən əvvəl hər kim ölərsə,
Can çəkişmə dərdi yoxdur o şəxsə. (X.)
Bir can dərmanına çatmaqçın, əlbət,
İçilir min kərə zəhərli şərbət. (Y.)

Çox yaşar murada gec yetən adam,
Murada yetincə ömür olur tamam. (Y.)

Varkən sağlıq əldə, cavanlıq əldə,
Sənindir hər murad,
hər xoş əməl də. (Y.)

Halva çox şirindir, şəkər kimidir,
Kəkliyi azmışa zəhər kimidir. (L.)

Bağban ürəyindən su içsə də nar,
Axırda xəstələr qisməti olar. (L.)

Çox yemə süfrəyə hər nə qoysalar
Ki, düşər canına yeməkdən azar. (İ.)

Nə qədər susasan, istəyə düşsən,
Tələsik soyuq su içmə əsla sən. (İ.)

İçmə heç bir zaman yoxlanmamış su,
Əvvəl başqasında yoxla bir onu.
Qəribə görünən meyvəni yemə
Ki, səni salmasın o, dərdə-qəmə.
Qanacaqlı adam yemək yeyərkən,
Nəfsini saxlayar yad yeməklərdən. (İ.)

Elə də yuxusuz və ac qalma sən
Ki, bədən yorulub düşsün
qüvvədən. (İ.)

Heyvan tək qarnına əsir olanlar
Heyvan sifətində

qəbirdən qalxar. (İ.)

İnsan sağlam olar az-az yeməkdən,
Çox qalmaz dünyada əsla çox yeyən.
Çox yeyən yeməyi həzm edə bilməz,
Odur ki, çox iyrənc gəyirər tez-tez.
Aslan tək sən də az yeməyə çalış,
Çünki qorxaq olar çox yeyən camış.
Dartıb sürüyərlər tənbel eşşəyi,
Çünki ölçüsüzdür yeyib-içməyi. (İ.)

Bu yeməkxanada yaşdan, qurudan
Elə ye ki, daim sağlam qalasan.
Dövründə ölçüylə həm ye, həm payla,
Ancaq bir azca da yerində saxla.
Yedimi, verdimi, qoydumu bir az,
Bil ki, səndən yaxşı yaşayan olmaz.
Yeməkdə əsasdır cana nuş olmaq,
Onun dadına yox, faydasına bax.
Sirkədən xoşlasan, süddən et həzər,
Sirkəylə süd içmək azar törədir. (İ.)

Torpaq tək dincliklə daim yoldaş ol,
Qoy fələk tələssin,
sən ağırbaş ol. (İ.)

Əlac eyləsə də təbib nə qədər,
Ömür qalmamışsa,
nə fayda verər! (İ.)

Sönəcək olarsa bir çıraq əgər,
Ona öz yağı da zərər gətirər.
Çürümüş bir meyvə ağacda durmaz,
Düşər, əgər ağac tərpənsə bir az. (İ.)

Dərdə əlac edən təbib heç zaman
Tapmamış və tapmaz
ölümə dərman. (İ.)
Ölüm bir bələdir çarə edilməz,
Onun çarəsini tapmayıb heç kəs.
Ölüm qızdırması hücum edərkən,
Gizlənər əlacı onun həkimdən. (İ.)

Bədənin əsası olmasa möhkəm,
Əldə düz işləməz yazarkən qələm.

Sağlam bir qarğaya ən adi dənələr
Bəsti inciri tək
dadlı – xoş gələr. (İ.)

Xərclərkən o qədər xəsis olma sən,
Xəstəlik alarsan yeməməzlikdən.
Bir gündə dağıtma bütün xəzinəni,
Toxluqdan xəstəlik yaxalar səni. (İ.)

Tox ilə ac kabab yesə bir yerdə,
Kök adam kababdan
düşəcək dərddə. (Ş.)

Arıq olsan yaxşıdır,
düşün bir nəzərə al,

Qaçə bilməz bir arıq maralla
bir kök maral. (C.)

Bu qədər az olmasa
ömür qiymətli olmaz,
Azlığındandır onun qiyməti,
bir qulaq as.

Az ye rahatlığına yetir
daima diqqət,

Çox yesən çəkəcəksən
o zaman çox əziyyət. (S.)

Qarınqulu olmağa adət eləmə əsla,
Az yeməklə özünə azca azuqə saxla. (S.)

Çox ağlamaq göz üçün
heç də məsləhət deyil,

Xeyir görsən çalış,
nə çox ağla, nə çox gül. (S.)

Bir dərman istəsən dərdinə əgər,
Gizlətmə dərdini, təbibə göstər. (X.)

ZƏMANƏ VƏ ZALIMLARDAN ŞİKAYƏT

İndi yüz yoxsulun tökülsə qanı,
Qeydinə qalacaq bir adam hanı? (X.)

Fələk sənə özünü su kimi
versə nişan,

Aldanma ki, su deyil
sərabdır dalğalanan. (S.)

İnsan istədiyi tək ala bilsəydi nəfəs,
Bəlkə o zaman ona bu ömür
olardı bəs. (S.)

Hünərsizlər gətirir
hünərliləri cana

Bağrı hünərlilərin dönər
hər zaman qana. (S.)

Beli sındırmasa iki qat fələk,
Arpa qədər etməz kimsəyə kömək. (X.)

Bir yan qəm məclisi,
şənlikdir bir yan,

Bura ağlayandır, ora oynayan.
Hanı bu dünyanın vəfadarlığı,
Bir yanda ağlaşma,
bir yanda çalğı! (X.)

Könüldə qəm varkən gülmək olarmı?
Qəmlə ürəklərə
sevinc dolarmı.?(X.)

Bu insanı boğan topa inanma,
İçi çürük qozdur, ona aldanma. (X.)

Kimin bu dünyada mənzili yoxdur,
Onun qəlbi qəmsiz, gözləri toxdur.

Bu çöldə yaşayan kim olsa acdır,
Bir parça çörəyə, suya möhtacdır. (X.)

Bu bir ölkədir ki, çox dönək sözlü,
Ağa qara deyir, kora da gözlü. (X.)

Bil ki, zəmanənin həyası yoxdur,
Ondan uzaq olan səlamət olur. (X.)

Qolu güclülərdən ölkəmizdə bax;
Qarışqalar belə olmuş sinədağ. (Y.)

Əbədi versəydi şahlığı zaman,
Xosrova keçməzdi
o Keyxosrovdan. (X.)

Əgər bir kefi var, yüz dərdi vardır,
Bir gül dərən, yüz-yüz
tikan qopardır. (X.)

Keçib getdiyimiz vilayətə bax,
Vilayət deyil bu,
zindandır ancaq. (X.)

Hərə öz işinə qalmış xeyli mat,
Susmuş, çarə nədir,
belədir həyat. (Y.)

Bağda əmək qoydu göyərçin, ey yar,
Meyvə yetişəndə yedi qarğalar. (L.)

Bülbüllər olsa da bağın zinəti,
Əncirlər olmuşdur
qarğa qisməti. (L.)

Əfi ilan kimi qıvrılır cahan,
Ona yaxlaşmasan,
çəkməsən ziyan. (X.)

Bu bağda bir ağac bitməmiş rahat,
Baltadan qalmamış canı
salamat. (Ş.)

Dövrün kişiləri nakişidirlər. (İ.)

İşlər çox düyünlü,
dərd-qəm bir yandan,

Nə dost var, nə də ki,
halıma yanan. (İ.)

Əbəsdir fələklə bəhsə girişmək,
Heç kəslə həmahəng
olmayıb fələk. (İ.)

Oğru oylağıdır bizim bu cahan,
Təkliddə köç etmək olmaz buradan.
Keşikdə bir adam olmasa ayıq,
Deyildir dünyanı güdməyə layiq. (İ.)

Dünyada düzlükdən yoxdur əlamət,
Əyrilik etməkdən qaçmalı, əlbət. (İ.)

Olsaydı yer ilə fələk uyuşan,
Silib-süpürməzdi onu anbaan (İ.)

Dünyada görmədim elə bir himmət,
Öyrədən kəslərə
göstərsin rəğbət. (Ş.)

Bu necə həyatdır, hər yanı qorxu,
Hər tərəf fəlakət,
hər tərəf cadu. (Ş.)

Dünyanın çəkilməz bəlaları var,
Bu yolun qorxusu, cəfaları var. (Ş.)

Sağkən mıncıq taxsalar
öküz boynuna əgər,

Yıxıldımı, görərsən hamı
başını kəsər. (S.)

Üzr gətirmə, səndən
istəməmişlər hiylə,

Səndən istənilən şey
yalnız əməldir, dinlə! (S.)

Gəl olma iki rəngli,
olma gecə-gündüzlü,

Gəl olma rum sifətli,
həm də bir həbəş üzlü. (S.)

Torpaq ye, paxılların çörəyini
yemə sən. (S.)

Boynundan bu fitnəkar
tamah zəncirlərini aç,

Zirəkləri aldadan bu əbləhdən
uzaq qaç.

Tamah müqabilində ağıl
vermişlər ki, sən
Özünə verilməmiş bir
şeyi yeməyəsən. (S.)

Mənlik olan yerdə, heç sənlik
şamı yanmadı,
Mülk bir idi,
ikilik zərrə işıqlanmadı. (S.)

Ancaq düşün əlinə güzgü alan
zaman sən,
Özünü sındır, olma öz-özünü
bəyənən. (S.)

Sənə can vermək kimi
gəlsə qızılı vermək,
Ondan vaz keçmək xoşdur canı
verməkdən, gerçək.

Qızıldan doğan sənə
dünyada tamah, kədər.
Onun əldən çıxması canını
rahat edər.
Onu alsan da bir gün
çıxacaqdır əlindən;
Almamaq isə daha yaxşı olur,
düşün sən.
Qızıl yığmaq bənzəyər səfra
artıran yağa;
Xərcləmək bir dərmandır
səfranı dağıtmağa. (S.)
Məğrur olma dövlətin
qapısını döyərkən,
Bu dünya işlərinin
düyümündən qurtar sən. (S.)
Qızıl bəzəkli olsa,
görünsə də çox parlaq,
Aldadıcıdır, basdır,
qoy udsun onu torpaq. (S.)
Bu yolların darğası
qarətçi olduğundan,

Yoxsulluq varlılardan
daha yaxşıdır, inan. (S.)

Dünyagörən gözümlə
baxıb oldum aşına:
Arının bəla gəlir
şirinlikdən başına. (S.)
Nə vaxtadək özgənin şaxını
əl atıb sən:
“ – Kaş dövlətim bundan çox olaydı”
deyəcəksən? (S.)

Tamahı burax,
edər yol vuranlıq taətə,
Tamahın boynunu sən
get vurdur qənaətə. (S.)

Xoşbəxtlər tək əgər
dövlət seversən,
Tamahı məhv elə,
qurtar ondan sən. (X.)

Gör dünyada necə huşsuz insan var,
Bir quru çörəyə canı satırlar. (X.)

İstər bir sərxoş ol, istərsə huşyar,

Dovşan tək, tülkü tək aldanma yenə,
Dovşan yuxusuna, tülkü məkrinə.
Bir çox şir ovlayan, canavar yıxan.
Tülkü hiyləsinə
 olmuşdur qurban. (X.)

Tülkü şahlıq edir qurdlara, çünki
Balığı qurd görür,
 tələnəni tülkü. (X.)

Üzdə gördüyünü dalda deyənlər
Olurlar qap-qara kölgədən
 bədtər. (X.)
Təbiətcə əgər süst olsa bir kəs,
Kimsənin canını o sağ istəməz. (X.)

Ya qara ol, ya ağ, nədir bu qılıq?
Xislətdə ilan ol, ya da ki, balıq. (X.)

Tülkü nə gördüsə yırtıq təbildən,
Onu görəcəksən hiylə işlətsən. (X.)

Zahid xilqəsini oğruya verdi,
Səndə xəsis olma, artırma dərdi. (X.)

Paydan məğmun olar
çox uman adam. (Y.)

Qələt addımlamaq deyil ictihad,
Yalnış oxuyana olmaz etimad. (Y.)

Etmə, dedim sənə, gəl pis fikirlər
Ki, sonra əlindən baş verməsin şər. (Y.)

Bəzi divxasiyyət insanlar da var,
Adəm övladını yoldan çıxardar.
Dünyada bir neçə əbləh var, düzü,
Gülər əbləhlərə, əbləhkən özü.
Yalana doğrudan pərdə tutarlar,
Bəzən də ki,
bala zəhər qatarlar. (Y.)

Hiyləgər saqিদən piyalə alma,
Başını qovğaya, bəlaya salma!
Dərğası yol kəsən küçəyə getmə,
Ev tutma orada, kirayə etmə! (Y.)

Torpaqdan yaranan hər qanmaz, alçaq,
İnsan surətində heyvandır ancaq. (Y.)

Xəyanətkar olar ellər bədnamı,
Pislərin pislikdir
hər sərancamı. (Y.)

Yüz min hiylə qursan, işləsən kələk,
Payındır yenə də bir qarın yemək. (Y.)

Yıxılmaz az yeyən ucadan, haşa!
Çıxmaz tamahkar da ucaya, başa. (Y.)

Evin sahibini görən oğrular
Haray qopardaraq deyir:
“Oğru var”. (L.)
Xəzinə tapşırsan hər gədəya sən,
Bir dünya xətlər çıxar əlindən. (L.)

Heç yaxşı iş deyil
yalan danışmaq. (İ.)
Qanmazın etdiyi əta, səxavət
Yırtıq təbil kimi
səs verər, əlbət! (İ.)
Həsəd dərə salar daim insanı,
Dostdan ayrı salar dostu – aşnanı. (İ.)

Bir müflis, xəzinə tapdığı zaman,
Yıxılıb ölmüşdür
o şadlığından. (İ.)

Qarınqulu adam doyarsa əgər,
İgid də olarsa, qorxaqlıq edər. (İ.)

Adətin dəyişsə hər kimsə tez-tez,
Ona mal-dövlət də heç vəfa etməz. (İ.)

Xörəyi evində saxlamış olsan,
Çox evə pis qoxu yayılar ondan.
Vaxtında evindən çıxarsan əgər,
Qapına müşk tək ətir səpilər. (İ.)

Acgöz olma, sənin deyil bu saray,
Yalnız bir çörəkdir
alacağın pay. (İ.)

Xəcalət gətirən bir peşə əlbət,
Peşə sahibinə çəkdirər zillət. (İ.)

Qurduğun cadular yetişər, buraq,
Kimsəyə cadu tək
top atma nahaq. (Ş.)

Kimşənin dalınca söyləmə yaman,
Utanma üz-üzə gəldiyin zaman. (Ş.)

Çətinlik çox xəsis
olmaqdan doğar. (§.)
Xəzinə yolunda yoxsul verər can. (§.)

Nə fayda, nə kəsə desən afərin,
Afərinə sanar
böyük bir nifrin. (Ş.)

Kəhraba olsa də əqrəb quyuğu,
Yenə də əqrəbdir, zəhərlidi bu. (Ş.)

Xərclə, ye, bərk tutma köhnə dünyanı,
Xəsislik, ac qalmaq
 məhv edər canı. (Ş.)
Günah işləyən hər kəs
 üzr istəsə yaxşıdır. (S.)

Görməyib öz gözündə tiri,
yaxşı nəzər qıl,

Nədəndir axtarırsan
özgənin gözündə qıl.

Ayna kimi hər eybi yetər
göstərmə əbəs,

Yoxsa ləkələr səni
öz eybilə bir nəfəs. (S.)

Özgələrin eybinə baxma,
qaldır gözünü,
Yetir nəzər özünə, eyibli say özünü.
Hər şeydə çatışmazlıq,
hər şeydə bir hünər var,

Gözünü yum eyibə,
özünə hünər axtar. (S.)

Qarasa da bədəni
qarğanı başdan-başa,
Onun ağ gözlərinə nəzər sal,
et tamaşa. (S.)

Özünü bəyənsə insan nə qədər,
Öz gözündən dəyər ona bədnəzər.

Özünü bəyənən hər zaman sınar,
Ondan qurtarana
uzun ömür olar. (X.)

Papaqsız eləyər güvənmək başı. (X.)
Mənəm-mənəm deyib çox qılinc taxan
Torpaqlar altında yatmışdır
əlan. (X.)

Adam yüksələndə əhdini pozma. (X.)

Təkəbbürlə baxma yoxsula, zinhar,
Onun da özünün bir cəlalı var. (X.)

Sən hümmətli olub başını dik tut,
Hər bir afərinə, xələti unut! (X.)
Kimsə tək başına dünyanı udmaz,
Yalqız bir insanın
şahlığı tutmaz. (X.)

Başı böyüklükdən söylə nə çıxar? (X.)

Öyünmə, öyünmək günahdır günah. (X.)

Çoxda lovğalanma, yay tutan qurd tək,
Oxa tutar səni qəflətən fələk. (X.)

Özünə güvənmə gəl sən heç zaman,
Hər nə olmuş olsan,
sən də insansan! (İ.)

Zəriflik eyləsə kobud bədənlilər,
Sanki yapışqandır,
bal olmaq istər! (İ.)

Ey könül, böyüklük almadan ələ,
Böyükələr yerində oturma hələ! (Ş.)

Atsa qabaq gülü uca qol-qanad,
Çinara tay ola bilərmə Heyhat!
Qabaq suyu içib doyduğu zaman
Kəndirlə aşağı enər ağacdən. (Ş.)

Əlindən əziyyət çəkincə insan,
Öldür birdəfəlik
kösün dünyadan. (Y.)

Özünü kim tutsa şaha bərabər,
Başı və sərvəti əlindən gedər. (Ş.)
Dikbaşlıq yaramaz, uyuşmaq gərək,
Dikbaş at həmişə qırmanc yeyəcək.
Dikbaşlıq edərsə ən gözəl bir at,
Misir eşşəyindən əsikdir qat-qat. (Ş.)

Hiylə qura bilməz qəlbinə insan,
Qapı güdmək olmaz ev oğrusundan. (X.)

Oğrunu bağında tutarsa bağban,
Əl atar kötəyə, döyər bu zaman. (Y.)

Bir də çəpər boyu gizli dolaşma,
Darvaza yerinə divardan aşma. (Y.)
Oğurluq bir malın olmaz dəyəri. (Ş.)

Oğurluq maldan səs çıxmazsa, bişəkk,
O malı qaraul aparmış demək. (Ş.)

Əl uzatmaqdan sən gəl çəkin bir az,
Əli uzun olan murada çatmaz. (Y.)

Gəl, yad süfrəsindən it kimi əl çək,
Özgə süfrəsinə baxma pişik tək. (L.)
İtə qurd silahı verilsə artar,
Başını qaldırıb edər aslanlıq. (L.)

Təkəbbürlü gəzmə,
bu işdən əl çək. (L.)

DÖVLƏT VƏ EHTİYAC HAQQINDA

Bəs deyil, baş əydin pula, qızıla –
Saldın dörd düyümə, yeddi qıfıla?
Yel, qızıldan ötrü, yaxşı nəzər sal,
Gör necə eylədi laləni pamal.
Çayır ki, yoxsuldur, ona dəyməyir.
Onu məhv etməyir, əsla əyməyir. (Y.)

Kim qızıldan ötrü ölür boş yerə,
Demək, o sitayiş eyləyir zərə. (Y.)

Bir xəzinə ki, ancaq cəfa naxışdır,
Ondan üz çevirmək
daha yaxşıdır. (Y.)

Mədə dolu olsa, geyim mükəmməl,
Dürr nəyə lazımdır,
nəyə gərək ləl? (Y.)

Dövlətlə olmuşdur arzular hasil,
Quş da tora gələr,
dən olanda, bil. (X.)

Hər işi dövlətdi işıqlandıran,
Dövlətsiz olmaqdan
uzaqlaş hər an. (X.)

Sərmayəsi olan qorxar, qəm çəkər.
Yoxsul yol kəsəndən eyləməz həzər. (X.)

Bəzi göz qızıldan kor olar həmə, n,
Qılınclar qızılla
düşər kəsərdən. (X.)

Varlı çətinliklə pul versə əgər,
İşinin sonunda fəlakət görər. (X.)

Qızıl, gümüş yığan bir xəsis adam
Öz fikrini çəkər
hər səhər, axşam. (X.)

Özün qal, ya malın, - desələr sənə,
Özün qal, malı ver bir istəyə. n. (X.)

Bir şey ki, öləndə düşməyə qalar,
Onu bəsləməyin nə mənası var? (X.)

Çoxları buğdanı saxlanı etdilər,
Qazanı görmədilər
bir arpa qədər. (L.)

Əlində saxlama, quyu tək varı,
Dəyirman daşı tək üyüd onları. (L.)

Nə qədər dən dərdi çəksə bir insan,
Onunçün o qədər dərd verər zaman. (L.)

Pul vermək ədavət odun söndürər,
Rəf olan könlədən
köhnə kin, kədər. (İ.)

Qılıncın paslanıb kəsməsə əgər,
Qızıl ver, daşları dəmirə döndər.
Xəzinə qızılı yığmaq üçündür,
Qızıl da düşməni
yırmaq üçündür. (İ.)

Səninçin bir yükdür daim xəzinə,
Dincəlmək istərsən, ver özgəsinə.
Qızıl toplanacaq bir atəş deyil,
Uzaq ol, yanarsan yoxsa, onu bil.
Qızıl ya sahibi xoşdur, - sorma sən,
Düyün bənddən pisdır, bənd də düyündən. (İ.)

Sevinmə əlinə çox dövlət düşəcək,
Çünki çirkinlikdir pulçün sevinmək. (İ.)

Qızıllı toplayıb yerə basdıran
Özü torpaq yeyər, əslinə baxsan. (İ.)

Qəlbini çalmasın bu mal, bu dövlət,
Azı bir zillətdir, çoxu fəlakət. (Ş.)

Dövləti saxlamaz yalnız bir nəfər,
Dünyanı özünə bağlamaz bir ər. (Ş.)

Dəyərsiz bir daş ki, olmayır yemək,
Onunçun bu qədər zəhmət
nə gərək? (Ş.)

Qorxaraq əyridən, quldur, oğrudan
Varlılar qızılı gömər
hər zaman. (Ş.)

Düşüncə, kədərdir, çox sərvət, çox var,
Dövləti az olan olur bəxtiyar. (Ş.)

Ürəklə çalışmaz varı olanlar
Əlindən var-yoxu getməkdən
qorxar. (Ş.)

Bu dünya malına uyma çox, zinhar,
Hər sadə keçinən asudə yaşar. (Ş.)

Aclığı olmasa şahinin bir az ,
Turacın üstünə uçub şığımaz.
Ac üçün kəpək də yağlı çörəkdir,
Tox üçün yağ -çörək sanki kəpəkdir.
İştah qızıışanda baş alıb gedər,
Çovdar çörəyini mum tək əridər. (L.)
Qeybdən bir kəs mənə səslədi:
“Dinlə ey sən!

Borca elə giriş ki, tez qaytara biləsən” (S.)

Çalış borcunu ver getsən hər yana,
Taki oxşayasan yüksüz heyvana. (Y.)

Xəzinə qızıldan olduqca kənar,
Qapısı daima qıfılsız olar.
Onu qızıl ilə doldursa insan,
Xəzinə qapısı bağlanar hər an. (L.)

ŞAH VƏ ŞAH SARAYI HAQQINDA

Şahlar intiqama başlasa əgər,
Hirsi yatsın deyə, qızar, qan tökər.
Marala acığı tutarsa hərgah,
Qırar üzəngini at qovaraq şah.
İtə hirslənərsə əgər, hirsindən
Məhrum eylər iti öz dərisindən. (Y.)

Şahın odu güldür, gövhərlər saçan,
Qarşıda gül olur, qucaqda tikan.
Şah dediyin ki, var tənəkdir, tənək,
Kim uzaqsa ona ilişməyəcək. (Y.)

Şahlar məclisindən kənar ol, kənar!
Pambıq od görəndə alışıb yanar. (L.)

Əsil tacdarlıq, düşün, yaxşı bil:
Yüzlərcə tac yağıb saxlamaq deyil;
Hökmdar odur ki, hər başa müdam

Mərhəmət göstərib

tac edə ənam. (İ.)

Şahın məclisində gərək hər zaman

Ola alimlərə əbədi məkan.

Şah yeyib-yatmağa meyl etməyərək,

Bilik toplamağa çalışsın gərək. (İ.)

İş vaxtı həmişə şah oyaq olar,

Çünki yatmışları məhv edər

rüzgar. (İ.)

Şah xalqla edərsə dəva-ədavət

Xalq şaha qələbə çalar nəhayət. (İ.)

Min ölü dirilsə şahın əlilə,

Düşmənin ürəyi düzəlməz hələ. (Ş.)

Padşahın ayağı sürüşsə artıq,

Çıxar məmləkətdə bir qarışıqlıq.

Yaman göz şah ilə başlarsa oyun,

Hiylələr, fitnələr

olar qol – boyun. (Ş.)

Kimsənin şahlarla

tutmaz dostluğu. (Ş.)

Şah yola çıxanda əsla dələ tək
Hər yana at çapmaz cövlan edərək. (İ.)

Kini cuşa gəlsə, acıqlansa şah
Rəhm etməz, olarsa oğlu da hərgah.
Padşahın tinəti atəşdir, ancaq,
Yanğına yaxşıdır uzaqdan baxmaq.
Padşaha o zaman öyüd bar verər,
Ki, yolu qurudan, kindən təmizlər.
Padşaha nəsihət verən bir insan,
Toxumu şor yerdə
səpməz o nadan. (Ş.)

Padşah sayılmaz öylə bir kimsə
Tanrını xalqına əziyyət versə. (Ş.)

Alçaqlıq becərən şahmı sayılır?
Alçaqlıq başqadır, şahlıq
başqadır. (Ş.)

Bilirsən şahmatın iki şahı var,
Hər qəlbə yeni
qəm gətirir onlar. (Ş.)

Olma şahlar kimi yemək düşkünü,
Qorx, səni yaxalar fəlakət günü. (Ş.)

Nizaminin hikmət və nəsihətləri

4700000000
053-2013

Təkrar nəşr

© “Əcəmi” 2013.

Yığılmağa verilmiş 25.04.2013.

Çapa imzalanmış 13.05.2013.

Formatı 60X90 1/32 “Tayms” qarnituru.

Ofset çap üsulu. Ofset kağızı. Həcmi 11 ç.v.

Sifariş № 468 Tiraj 2000 nüsxə.

“Əcəmi” Nəşriyyat-Poliqrafiya Birliyi.

Naxçıvan şəhəri, Təbriz küçəsi, 1